

శ్రీ ౨౦

శ్రీ చిద్విలాస బ్రహ్మనందాభ్యుదయము

ఇది

శతావధాని

మొదలు పుట్టి పేరకటకృష్ణ శాస్త్రి చే

రచియింపబడి

మహారాష్ట్ర వీరవల్లి అయ్య వార్ల గారి స్రవ్యసహాయమువలన

తెనాలి, సీతావిలాసప్రసాదము కాలమున.

వేంపూడి సీతావధాని ప్రకాశరావు గారిచే,

ప్రచురింపబడినది.

ప్రచురింపబడినది.

ప్రచురింపబడినది.

వెల రు 0-1-0.

1910

కాశీరైలు.

శోధనపత్రము.

తపస్వ.	వి.	వి.	తపస్వ.	వి.
క	క	క	క	క
గణాంకు	గణాంకు	23	గణాంకు	గణాంకు
నటనా	నటనా	35	నటనా	నటనా
తాంక	తాంక	36	తాంక	తాంక
సజ్జాతేశ	సజ్జాతేశ	40	సజ్జాతేశ	సజ్జాతేశ
పలుకునవారు	పలుకునవారు	17	పలుకునవారు	పలుకునవారు
శ్రద్ధాధాను	శ్రద్ధాధాను	20	శ్రద్ధాధాను	శ్రద్ధాధాను
సుందము	సుందము	44	సుందము	సుందము
కోవి	కోవి	16	కోవి	కోవి
నెడ	నెడ	16	నెడ	నెడ
మెని	మెని	48	మెని	మెని
కుండ-వేరు	కుండ-వేరు	14	కుండ-వేరు	కుండ-వేరు
గూముల	గూముల	49	గూముల	గూముల
దోమియం	దోమియం	9	దోమియం	దోమియం
సంఘం	సంఘం	52	సంఘం	సంఘం
సంఘం	సంఘం	53	సంఘం	సంఘం
సంఘం	సంఘం	27	సంఘం	సంఘం
శుక్లాం	శుక్లాం	55	శుక్లాం	శుక్లాం
బూన్చి	బూన్చి	4	బూన్చి	బూన్చి
నిర్మము	నిర్మము	8	నిర్మము	నిర్మము
నంబరం	నంబరం	56	నంబరం	నంబరం
యన్త్రం	యన్త్రం	58	యన్త్రం	యన్త్రం
తన	తన	18	తన	తన
పాంతు	పాంతు	18	పాంతు	పాంతు
సామము	సామము	18	సామము	సామము
వివేకుండు	వివేకుండు	18	వివేకుండు	వివేకుండు
సంఘం	సంఘం	18	సంఘం	సంఘం
రెండు	రెండు	18	రెండు	రెండు
యించగ	యించగ	18	యించగ	యించగ

శాస్త్రీయపత్రము.

లిపి.	లిపి.	పేజీ	పేజీ	లిపి.	లిపి.
కామ	కామము	"	16	దీక్ష	దీక్ష
గణాంకు	గణాంకు	"	23	సంక	కామములు
నటన	నటన	"			
తాంక	తాంక	35	14	కారాకు	కారాకు
సజ్జలత	సజ్జలత	36	19	గర్భి	గర్భి
పలుకునవారు	పలుకునవారు	40	1	ప్రాంతి	ప్రాంతి
శ్రద్ధాధాను	శ్రద్ధాధాను	"	17	చెరికిచ్చు	చెరికిచ్చు
మందము	మందము	"	20	చెరికిచ్చు	చెరికిచ్చు
కోవి	కోవి	44	14	మోమో	మోమోలు
నెడ	విభునెడ	"		లమె	
మెది	మెది	"	16	భిమల	భిమల
కుండ-వేరు	కుండ-వేరు	48	1	తెలుగునాగాంచి	తెలుగునాగాంచి
సూముల	సూముల	"	14	నెట్టె	నెట్టె
దోమియ	దోమియ	49	6	మొదటి	మొదటి
మొదటి	మొదటి	"	9	నిశేష	నిశేష
ననం	ననం	52	3	భాగ్యవే	భాగ్యవే
నిగ	చిగ	53	7	డవె	డవె
గో	గో	"	27	దీక్షి	దీక్షి
శుకలస	పాము	55	4	యోగి	యోగి
బూన్చి	నుంచి			మొదటి	మొదటి
నిగము	నిగము			యోగి	యోగి
నంబరి	నంబరి	56	8	నోపు	నోపు
ముచ్చె	లిచ్చె	58	2	నోపు	నోపు
తన	తన	"	18	గారావ	గారావ
మొదటి	మొదటి			మొదటి	మొదటి
సామము	సామము			మొదటి	మొదటి
వివేకము	మొదటి			మొదటి	మొదటి
	మొదటి			మొదటి	మొదటి
8 సద్యము	మొదటి			మొదటి	మొదటి
7 రో	మొదటి			మొదటి	మొదటి
0 యించగ	మొదటి			మొదటి	మొదటి

ప్రశ్న

విశ్వానరము
శ్రీకృష్ణ

అయ్యలారా! నే నీ గ్రంథమును వ్రాయునదిగా నానందమును
 నేదాంత గ్రంథములవలె వ్రాన్వేషముగా నొనర్చుచున్నాను.
 వానివలె వ్రాయునదిగా నానందమును నొనర్చుచున్నాను.
 క్రిందట ప్రశ్నోత్తరములను విరచింపవలెను. ప్రశ్నోత్తరములను వ్రాయునదిగా
 నానందమును నేదాంత గ్రంథములవలె వ్రాయునదిగా నానందమును
 కోరికను మరలబ్రజాలక పరిధానముగా నొనర్చుచున్నాను.
 సామముల కనకములవలెగా నొనర్చుచున్నాను. ప్రశ్నోత్తరములను
 కొందరి కిందలిపరిపూర్ణము నొనర్చుచున్నాను. ప్రశ్నోత్తరములను
 మెరిసిపోయి దానిగూడఁ బెరియవచ్చును. నానందమును వ్రాయునదిగా
 నక్షలము శ్రోతలకు నుత్సాహము గలిగించునదిగా నొనర్చుచున్నాను.
 నల నుంచితిని. ఈవందలకులకే తోహదించును. నానందమును వ్రాయునదిగా
 లగు నామ ప్రధానము కథానామము లొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 బెరిసిపోయి కష్టముగా నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 తయున్నవైతమొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 గిన యత్నించుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 ముగించితి. పరిధానములను చిన్నదిగా నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 గ్రంథబహుమ్యము లేనదిగా నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 కొన్ని స్థలములందు నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 యల నొనర్చుచున్నాను. క్రిందట ప్రశ్నోత్తరములను విరచింపవలెను. ప్రశ్నోత్తరములను
 గుణగ్రహణపాఠములు నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా
 చున్నాను.

శ్రీకృష్ణ పరిచయము
 శ్రీకృష్ణ పరిచయము నొనర్చుచున్నాను. నానందమును వ్రాయునదిగా

శ్రీ రస్తు.

శివాయగురవేనమః.

శ్లో॥ యశ్శివో నామరూపభ్యాం యాదేవీ సర్వమంగళా ।
తయో స్సంస్మరణా త్పుంసాం సర్వతో జయమంగలం॥

శా॥ శ్రీరామున్ నిజదాసకార్యరచనా ♦ శీలున్ జగన్నాథు నా
త్మారాముం గుణాపయోనిధి మదీ ♦ యగ్రంధముద్రాపణా
ధారోదారున కయ్యవారికి సుపు ♦ త్రశ్రీల నర్పించు స
త్సూక్తిం గొనియాడి తెల్పెద తదీ ♦ యంబై నవంశానశీన్॥

ఉ॥ శ్రీకర లోక సర్జన ధు ♦ రీణ చతుర్ముఖి పాదసంభవ
వ్రాకటవంశమందు నను ♦ భాసిలు కమ్మగళంబునన్ గుణా
స్తోత్రంబు వీరవల్లికల ♦ సద్గుణయోధిసుధాతిలకంబు ను
శ్రీకలికుండు ధాత్రి విల ♦ సిల్లెను వీరయనాఁ బ్రసిద్ధున్॥

మ॥ విమలాత్మండగు వీరసూర్యుండు మహా ♦ విశ్వానశాంతాత్మన
త్యమలశ్రీకలితన్ సుధమణితీ న ♦ త్యుపంచనంధాయినీన్
రమణాఖ్యాంగనఁ బెండ్లియాడి ఘనహా ♦ ర్ష సోమతుండై నీతిస
త్తములందాతయ శేషయాఖ్యులమతిన్ ♦ బాఁగాంచెనత్పత్రులన్॥

సీ॥ పండితోత్తమల కా ♦ పాదింప హృద్గంబు
మించి గృహశీఁ గ ♦ ట్టించి యిచ్చె
నిసుమైనశ్రమానెండ ♦ నీక ఋణస్థుల
భవంబులను దీ ♦ పమాల నిల్పె
లోపంబనుట కల ♦ లోననై నను లేక
ధనము వేలసువేలు ♦ దాగనంచె

దానిధర్మములం దు ♦ దారిగ వాస్యంజై ²¹⁰ 373
 వంగబుసగునున ♦ వచ్చెకెక్కె-

గీ॥ సత్యవాక్యమునందుఁ బ్ర ♦ శస్త్రై గారచె
 కనికరముగలవాడంచు ♦ ఘనత కెక్కి
 న్యాయవర్తనశీలుడై ♦ యలగుచుండె
 శేషమాఖ్యుండు భాగ్య సం ♦ స్థిష్టుడగుచు॥

గీ॥ జగతి కరమునంతాధ ♦ చంద్రుడైన
 శంకరయ్యగు బుచ్చును ♦ జలజముఖికి
 సధికముద మావహిలజేయు ♦ సట్టిపుత్రి
 వీరమాఖ్యుని శేషయ ♦ బెండ్లి యాడె॥

సీ॥ పాలుపుమీరింగనే ♦ పాలతి బుట్టినయింట
 శ్రీదేవి నాట్యంబు ♦ సేయుచుండు
 ననవరతంబునే ♦ యతిన చొచ్చినయింట
 భాగ్యభాగ్యంబులు ♦ పొరలుచుండు
 పరిగ నేనుసబోడి ♦ పాదంబు మోపిన
 గోష్ఠంబు పశువృద్ధి ♦ గుదిరి యుండు
 న్నెల్లచందంబుల ♦ నేభామని యదృష్ట
 శాలినియై సంతి ♦ సముసనుండు

గీ॥ సట్టి వీరమాఖ్య ♦ యందు శేషయ్యకుఁ
 బుట్టి రాత్మజలునుఁ ♦ బుష్టులకొకఁడు
 జలసేనయ్యమందుఁ ♦ జలమని కైవడి
 నయ్యవారసంగ ♦ నవలగఁబు॥

క॥ ధనవంతుఁడు గణనంతుఁడు

గనుపమకేదార సంతాఁ డై యాశ్రితుఁడౌ

జగులకుఁ దగునుపకాఁడిము

లానరించుచు నెప్పు నీతి యుత్తం డగుచున్ ॥

గీ॥ మేనమామయు సుగణన డై మేతుండై న

యట్టి కరణముచంచయ డై కాత్మజాత

యైన వెంకట మఱియు ర డై త్నమ్మ యనఁ

వెలయు నిర్వృణ్ణతన్నులఁ డై బెండ్లియాఁ.

సీ॥ కట్టించె నేదయా డై కలిసొండు పశుమర్త్య

పానార్థముగను కూ డై పంబు నెకటి

చేయించె నేజన డై శ్రేష్ఠుండు బహుభక్త్య

తతి సంయతాన్న సం డై తర్పణముల

నర్పించె నేనద్దు డై కాఘ్యండు సువిప్ర

తతికి ధాత్రీ దయా డై దాసములను

వహియించె నేశౌర్య డై వంతుండు నైభవా

కలితమా గ్రాహిణి డై కారపదము

గీ॥ కోపమనుమాట నెమ్మది డై గుహరినీక

నాస్తి యనుమాట నొంట జ డై సగినీక

సంకులను సధకమొసగు నీ డై యయ్యవా

వెలసె వెలయుచునున్నాఁడు డై వెలయఁగలఁడు ।

మ॥ ప్రకటానూచనానికి మూకలితుండై డై భాసిల్లు నీయయ్యవా

రికి దీక్షాఁయువు భోగి సంపద మణి డై శ్రేణి సుగుంబున్ సు

పుత్రకులం బొత్తుల ధాన్య గోవిభవమ డై త్యంతప్రమోదంబుతో

నకలంక యనిచ్చి బ్రోవుత శివుం డై చాచంద్రతారార్కమున్ ॥

శ్రీస్తు.

శ్రీరామచంద్రగురు పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ చిద్విలాస బ్రహ్మనందాభ్యుదయము.

శ్లో॥ యస్య స్మరిణమాత్రేణ నాన్విభూతి ర్విజృంభతే ।

మోహంతరాయచ్ఛేత్తాం తం వందే శివ మద్వయం॥

శా॥ శ్రీమంతుండగు నానదాశివు మదిన్ ♦ సేవించి కీర్తించి వి
ద్యామూలాత్మిక యానరస్వతి సదా ♦ ధ్యానించి విఘ్నాచల
స్తోమేంద్రు న్గణనాయకున్ సుకవులన్ ♦ స్తోత్రంబు గావించి స
త్తామాత్రాత్ముల సద్గుహాత్తముల నా ♦ త్మన్ గొల్తు మో
క్షార్థన్ ॥

సీ॥ వసుధ సన్ములుకుట్ల ♦ వాశాన్ధిచంద్రుడొ
చంద్రయామ్యుండేద్వి జన్ముతాత
శంకరాధిష్ఠత ♦ శాంత మానసుడగు
శంకరశాస్త్రీయే ♦ సరసుతండ్రి
అన్నపూర్ణా పూజ ♦ నానక్తచిత్తయా
వేంకమాంబిక యేవ ♦ విశ్రుజనని
హిమాలగు నానంద ♦ నృహరి రామబ్రహ్మ
పూజ్య తేధీసుని ♦ పూర్వభవులు

గీ॥ విచ్చమాంబ యగలఁ ♦ డేరొడిట్టపూ
 తల్లి యేమహాత్ము ♦ సమః ప
 యాత్మవేత్త యైన ♦ యట్టి వృష్టిబ్రహ్మ
 శాస్త్రీ యొప్పె మాకు ♦ జనకుఁ డగుచు

ఉ॥ శంకరభక్తుడై నగుణ ♦ శాలికి నాద్వీజరాజమాచిక
 శంకరశాస్త్రినాఁ బ్రథమ ♦ సందినఁడు ద్భవమందే నాస్థిత
 త్వాంకితభవ్యమాననఁడు ♦ వ్యాకరణాదికశాస్త్రనర్తి యే
 న్నాంకసుక్తీర్తి దివ్యసుగు ♦ నాన్వితమూర్తి గుండై చెలంగుచున్

గీ॥ నేను రెండవకోమరుడ ♦ నిఖిలబుధవి
 ధేయుడ మహాత్మాభక్తుడ ♦ ధీరవిలస
 నిమలకాశుణ్య పాత్రశి ♦ తావధాన
 కరుడ వేంకటశృష్టాఖ్యుఁ ♦ బరిగునాడన్

క॥ మది గురుగ సదానంద
 ప్రదుడగు పరిషే శుకిగుణ ♦ బ్రహ్మసంధా
 ధ్యుదయ మొసర్చి సదాశివ
 పదిముల కర్పించునాడ ♦ భక్తి దలిర్చన్

నాటమరంజిరాగము--సూపకతాళము.

కాలమహిమయేమోయిదిగనుడి ॥కాల॥ చాలశ్రమల బెట్టెడియీ ।
 సంసారంబున మునుగుచు । పోలరానిదుఃఖమ్మల-బొందుచు నవిసౌఖ
 ములనుచు = లీలబట్టువురుగు తంతు - జాలమల్లియందు జిక్కు-
 పోలిక దుష్కర్మంబుల - బొలియుచుండ్రు జను లయమో ॥కాల॥
 ఉదయమునను నిదురలేచి - యుదయ - శాధులగుచు । పడపడి
 తామెన్నెన్నియో - పాటలబడచు = తుద మోసలును లేని సకల

పాపములను పొందుదురా ! పను పుని భగముచి నిత్య - సౌఖ్య
మొనెరుపగ గాంక ||కాల||

సీ॥ శాస్త్రమున్ నేర్చి స ♦ దాతేశము

విద్యామడుంబుదే ♦ వెలుగువాని

దాసధర్మము శీక ♦ భసముల నొనరించి

యంబొంగి గర్విండు ♦ ముందునాడు

సభకారముల నొనరి ♦ యగభిభిషిలర్లు

కన్నమిన్నెలుగిది ♦ యంబువాని

చేయంగెరుగుదాని ♦ జేయకచేయంగె

గంగిదానినిజేయ ♦ దలచువాని

గీ॥ బహుపథమలంబులను గూర్చి ♦ ముందువాని

నేర మొక్కటో శేలియక ♦ నొనరువాని

శేలియనగుదానిఁ జేలియక ♦ నొనరువాని

సహవా నీలికాలముపాము సేు ♦ మనగఁ నొచ్చు

వ॥ అనుసల్లు నీలికాల మిట్లున్నదగదా. కాపున నొనరులరా !

ఎల్లప్రాణులకును సాధుం బనశ్యులబడదా. లోకసాధులను మును

ల్లిబ్బునో దానినే సొంతగొనెను కును. ఈజగలందు మును మును

దుమన్ని సుఖంబులు నిపున్ సుఖంబులై విచారించినదో మును

స్వరూపంబులగుఁగాని సుఖస్వరూపంబు లొకటే త్రొవ్వెనుగాపు.

ఇంతియగాక మానముచూచుచునొనెనున్న పుల్లెలు గొంగెకొంగులు

లో నొకరిచిపోవుటను వసము చూచుచునే యున్నెము. ఇట్లు

యఖిలజగంబును గూడ నొకరి చతు సునియోగము నొనర్చును. ఇది

దుకు “యద్వైత్యతత్వం” అని వాక్యమే ప్రమాణము. ము

తీయః. మనము కోరునఖిలవస్తువులును రాకపూర్వము కొంత
 దుఃఖమును వచ్చినవిడిప కాచాసుకొనుట కొంతదుఃఖమును అ
 వి నశించినతరువాత మఱికొంతదుఃఖమును గలిగించుచున్నవి.
 కావున నిట్లే సంసారమంతయు దుఃఖమయంబుగా ని సుఖమయం
 బుగాదు. మఱియు మనమెట్టిదుఃఖములొందుచున్నను సుఖమునే
 కోరుచున్నారము. ఎందుచేతననగా. మనము కీవులముగదా. ఈశీ
 వ్రుడు పరమసుఖ స్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని యంశమగుటచే
 సుఖమునే కోరుచుండును. ఎట్లన.

మంజరి॥ మన్నునుండివచ్చునుగా దికములు ♦ మన్నుగాక వేరగునే
 మున్ననుభవమొందిన దానినిదా ♦ మునుకొని కోరకయున్నే
 పరునియంశమయినట్టిజీవుడా ♦ పరుడుగాక వేరగునే
 పరమసుఖానుభవుడై సుఖమే ♦ ర్పడుటను గోరకయున్నే

అన్నిటికిని ప్లవి॥ బ్రహ్మనందంబ్రహ్మనందం ♦ బ్రహ్మనందంబనుడీ

బ్రహ్మనందంబనియనుడీయా ♦ బ్రహ్మముమదిగనుఁగొనుడీ॥

వ॥ కావున నట్టిసుఖస్వరూపునకు సూర్యునకు మేఘమువలె సవిద్యా
 నశంబువలసి వచ్చిన జీవభ్రాంతి వదలినచో నతడు సుఖస్వ
 రూపుడేయగును. అట్టిభ్రాంతి వదలుటకుఁ దత్వవిచారణయే
 మూలము. ఆతత్వము నెఱుఁగుటయే జ్ఞానయోగము. అట్టి
 యోగముచే జీవన్ముక్తి కలుగును. అట్టి ముక్తినిచ్చుట కీశ్వరు
 డే స్వతంత్రుడు ఇదియే సంసారమును తరించుట అందువలననే.
 శ్లో॥ సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం ప్రజ అహం
 త్వం సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మాశుచ॥ అని భగవ
 ద్వాక్య విల్లున్నది మఱియు. తత్వవేత్త పరమేశ్వర స్వరూపుడగు
 ననియు పరమపద మొందుననియు నట్టివాని కేప్రతిబంధక
 ములునుండవనియు వేదాంతము లుద్ఘోషించుచున్నవి. వినుడు.

శ్లో॥ భిద్యతే హృదయగంధిః భిద్యంతే సర్వసంశయాః క్షీయంతే
చాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే॥ ఇత్యాద్యనేక ప్రమా
ణంబులు గలవు. ఇవియన్నియు ననుభవ సిద్ధంబులు. కావున
మన మట్టిముక్తిని జీవించియుండఁగానంపాదింపవలెఁగాని, చచ్చి
సంపాదించునది యెద్దియు లేదు. అందుకు మనమ్యజన్మమే
ముఖ్యముగదా. ఎప్పుడోసాధింపవచ్చు నంటిరేని, దోసిటిలోఁ
బోసికొనినజలమువలె మనయూర్ధ్వాయము క్రమక్రమముగాఁ
బోవుచున్నది. మృత్యువాస్తవంబై యున్నది. కావున.

తోడిరాగము-ఆటతాళము.

రండీ-ఇదివి-నుండీ-ఉండీ-నస్తానై సరయుడీ - యది - యం
డెడివోఁతుదో దరియండీ ॥ పండువెన్నెలకంటె బరమాహ్లాదము
గనుగొ - నుండీ - నైకొ॥ నుండీ॥ ౧. పోని చచ్చుటకే బోవదా -
మఱియు - లేని దెప్పటికిని నిల్వదు॥ ఈ జవలయం - హితగుగు
బోధ గ-నుండీ- సుఖప॥ నుండీ॥ ౨॥ వట్టిమేషవంశ జగముగా -
దీని - పొట్టివిచ్చితె పురుగులుండుగా॥ పట్టరానిసుఖము - దిట్టడై
యిడుగాన- నుండీ- శివుగ॥ నుండీ॥

వ॥ కావున నట్టిపరితప్తస్వరూపంబును గధారూపంబుగఁజెలిపెదఁ
గాన శ్రద్ధధానులరై యాకర్ణింపుడు.

కథా చారంభము.

మంజరి॥ శ్రీకరమై లోకావీతంబై ♦ చెలఁగు సుషుమ్నాపురము
ఏకరూపమై పరమపదంబున ♦ నెసఁగు నధికసుందము
అదిచూచినవారిండుఁగలుఁగుసున ♦ మఱి యితెయసలేదు

6 శ్రీ చి ద్వి లా స బ్ర హ్మ నం దా భ్య ద య ము.

సదమలమగుతత్పురిగనువా రీ - జగము జూడఁగా రారు॥

పల్లవి॥ బ్రహ్మనందంబ్రహ్మనందం - బ్రహ్మనందంబరుడీ
బ్రహ్మనందంబనియనుడీయా ♦ బ్రహ్మముమదిఁగనుఁగొనుడీ.

గీ॥ నాశమనుచూడలేని యా ♦ నగరమునుఁ
జిద్విలాస మహాసౌధ ♦ శిఖరమునను
నమల నిత్య న్దయంప్రకా ♦ శాత్ముఁ డగుచు
వెలయు శ్రీపరమేశ్వర ♦ విభుఁడొకండు॥

జంఝూటిగాగము-ఆదితాళము.

ఆపరమేశ్వరు - నలవియేపాగడఁగ - శ్రీపతికై నను - యెఱుగ
కై న॥ నాపర॥ ౧॥ కేవలరూపుడు - భావాతీతుడు - పావనమానస -
భావ్యు డనన్యము॥ ౨॥ భేదముగాంచడు - వాదములెంచడు - భేద
మోదముల - క్రీడజరింపడు॥

సీ॥ ఎనరేపనినిజేయ ♦ నెఱిఁగియందునెగాని

తానేపనినిజేయఁ ♦ దానినిలగు

పరులు తామేమేమి ♦ నాదులొడినగాని

కనరితా నెవ్వనిఁ ♦ గదియఁబోడు

గూఢచతుఁడచిత్తు ♦ గూర్చిపల్కినఁగాని

తా నేగుణములలో ♦ దగులుకొనఁడు

ఎవ్వరు తనజోలి ♦ నెత్తియొడినఁగాని

యెవ్వరిజోలి తా ♦ నెత్తఁబోడు

గీ॥ అతని బోలినయట్టివాఁ ♦ డతఁడెగాని

యన్యుఁడుగలండునుచుఁ బల్కె ♦ నై నరాదు

ష్టవాఁడొకొయాపర ♦ మేశవిభుని

గాంచవలెఁగానినర్జింపఁ ♦ గాఁ దరంబె ॥

సీ॥ తానేపనిని జేయ ♦ దలఁకుండునెగాని

యందరిపనికిఁ దా ♦ నెవ్వరిజోలి

నెవ్వరిజోలి. దా ♦ నెత్తకుండునెగాని.

యాతఁ డందరిజోలి ♦ కనసరంబు

నరయఁ దాఁచెపుడు మా ♦ టాడకుండునెగాని

యందరుఁబల్క దా ♦ నడసరంబు

నన్నపానములఁ దా ♦ నరయకుండునెగాని,

యందరుఁ దినఁగఁ దా ♦ నవసరంబు

గీ॥ చూడఁజూడఁగ నేది గుఁ ♦ గాఁడుగాని

తలచిచూడఁగ నంతకుఁ ♦ దానెయగును

మిగిలియున్నాఁడు తాక్రిందు ♦ మీమలందు

నాత్మవేత్తలెఱుంగును ♦ రతనిజూడ ॥

గీ॥ అరయ సుఖమునకా ? పుట్టి ♦ నట్టియుల్లి

తెలివియా ? తనసామ్యమి ♦ వెలితిలేను

మృశ్శువా ? తప్పుఁజేరిది ♦ కేమి కొఱకు

పగమశాంతుఁ డతనిభజిం ♦ పంగవలఁడె

పంజరిః॥ ఆపరమేశ్వరచక్రవర్తిభా ♦ ర్యానుణి మాయ. యనంగా

నాపరమేశ్వరశక్తిరూపదై ♦ యలగుఁ దాచెఘగు. బాగా

పరమేశ్వరుకంటె, వేరుగాదా ♦ ప్రభువను సస్యములేమి

పరమేశ్వరుమనుగారు మాయయన ♦ బరగుచు

వ॥ ఆమె జలంబునమాధుర్యంబువలె, వాస్తవదశయందు నాపఁ
మేశ్వరునికంటె వేరుగాక, వ్యవహారదశయందుమాత్రము వేరై
యుండును. ఆమాయాదేవీయం దొకచమత్కారంబు గలదఁ
దైయనః—

క॥ తనమాయఁ గననివారలఁ

దనమాయల ముంచుగాని ♦ తననెఱిగినచో

ఘనసుఖమిడు నై నను ద

ద్వనితనిజంబెఱుఁగ రెంత ♦ వారలునైనన్॥

మఱియునెకచిత్రంబుగలను॥

గీ॥ ప్రాణ మించుకయును లేని ♦ వట్టిమొద్దు

తెలివియొక్కింతయునులేని ♦ తెఱవ యయ్యుఁ

బ్రాణవిభుచెంతనుంటచేఁ ♦ బ్రాథమ్యె

స్ఫురిదయస్కాంశశిలచెంత ♦ సూదిపగిది॥

వ॥ అట్లు వ్యావహారికదశయందుమాత్రము పరమేశ్వరునికంటె
వేరుగానుండెడి సత్వరజస్తమోగుణాత్మకయగునామె శుద్ధస
స్వరూపిణియై శుభ్రవర్ణయై మాయయనెడిపేరుతోఁ జంద్రుని
న్నెలవలె నెడబాయకుండును. ఇట్లుండె॥

మంజరి॥ అద్భుతమునందగుఁ బ్రతిబింబించెడి ♦ యాదీపముచందమున
తద్దయు జ్యోతీరూపుండగుపతి ♦ తనలోఁ బ్రతిబింబించెన్
ఆపాపను దనలోఁగై కొని తా ♦ నఖిలశక్తియుతయయ్యె
పాపయెట్టిదో యామెయెట్టిదో ♦ పంక్షితులే గనవలయు॥

గీ॥ పాపమాత్రమె స్వాధీన ♦ పరచుకొనెను

గాని కొనలే దతనిమెనిచి ♦ నెఱిగెను॥

నాపరాత్పరుఁడును మాయ ♦ యందుఁ బ్రకాశిం

లించెనేగాని కలియఁగా ♦ లేదు పేరు

హంసంధ్యని--ఏక తాళము.

మాయయేనుమా-మాయజేయుపని | మాయా || పాదముగలది -
వేదభావముగల్పించు | ౧ త్రాడుజూడ సర్ప - భ్రాంతి గల్గినట్లు -
మోషుజూడదొంగ - పొందినట్లుజేయు | ౨ || లేనిదాని నున్న - దాని
గానుజూపు - పూనియున్నదాని - లేనియట్లుజూపు || ౩ || పనినట్లు
వుచు - సేకముగ జూపు - సోకుకష్టమును - సుఖముగఁజూపు ||

౪ || ఇట్లుపరమేశ్వరునిపాపనుసంక్రమింపఁజేసికొనిపాపమును
సర్వశక్తిరూపమై లక్ష్మీపార్వత్యాదినామంబులగలది పర్యవసాదము
నియయ్యె. మాయాప్రకాశింపఁబడునది సర్వజ్ఞుడై మాయయై
హంసినను తామరాకునునీటివలె నామెనుగలయున పాదమునాన
శపరుచుకొని సర్వజగత్కారణుండును సర్వేశ్వరుండును సర్ప
నా సర్వరూపిండు నై బ్రహ్మవిష్ణ్వాదినామంబులచే పలుకఁబడు
చుండు సంతట ||

మంజరి || అచ్చటయిచ్చట యనుభేదములే ♦ కలఁగినది పాదమునాన
యెచ్చటఁగలమాయను లోఁగొని విధు ♦ జగసియుండును
సేవఁజూపు

౫ || పిమ్మట. యామాయ తనమాయాచమత్కారంబుగొప్పుకొని
పరమేశ్వరునిఁ బాదంధింపఁదలంచి యాస్వచ్ఛగుంపంబుచేసొక్కుకొని
గాకుండుటంజేసి తనలోఁజెంచవభాగమై మలిసంస్కృతప్రధానమగు
నవిద్యవలన ననేక భేదములుగలక శేబరపుంగులు నిర్మించి పాదము
శ్వరు నందుబ్రతిబింబింపఁజేసి యాతని చే గోరె ఎనిమిది పాదము

ధించి జీవుండనుపేరుబెట్టి, యతనిభోగార్థమై కేవలజడంబగు
తనతమోగుణంబుచే జగంబునుగల్పించి, తానీశ్వరువలన మనో
మహారాజనెడిపేరుగలపుత్రునింగని, యాపురంబుననుంచిన నాపు
త్రుఁడు జీవసంబంధమువలనఁ బ్రకాశించుచు, తానే యాపురం
బులకురాజై నివృత్తిసహితుండై జీవునకుసుఖకారకుండయ్యును
ప్రవృత్తిదుర్బోధలకులోనై జీవునకుభ్రాంతిగల్పించుచు ముఖకా
రకుండయ్యె॥

గీ॥ చిక్కులెన్నిఁటిఁగూర్చినఁ జెకక జీవుఁ
డాత్మ తేజమొసగుచుండు ♦ నతనికెపుడు
కటకమైననుబంగారు ♦ కాంతిచెడక
కరమునకు నిజదీప్తిని ♦ గలుఁగఁజేయు॥

వ॥ ఆహా ! మాయ యాపరమేశ్వరునెంతకుఁదెచ్చెనో చూచితిరా!॥
ఆరభిరాగము--ఆదితాళము.

సమ్మగాదునారీమణుల - నేవేళనైన - ॥సమ్మ॥ సమ్మదగని
పినయమ్ముజూపి - సమ్మింతురు - విభు - నెమ్మనము విజాసమ్ము
గఱపి - గఱగింతురు - వలపింతురు - వశులసుగావింతురు ॥సమ్మ॥
॥౨॥ మంచిమాటలాడి పురుషులమదిగ్రహింతురు - కామించి రితు
లదేలించి యట్టెసుక్కింతురు - సగలెంతురు - చింతల దేలింతురు
॥సమ్మ॥ ౩॥ తులువసేతలనధోగతులనుద్రోయింతురు “తమ” తలపు
లొక్కచో - వలపులొక్కచో - నుంతురు - యెంతైనసాహసింతు
రింతులెంతలొ ॥సమ్మ॥

వ॥ అట్టిమనోమహారాజస్థితిగతులును తచ్చరిత్రంబు నిట్లువిచిత్రంబై
నెలసె నెటన॥

మం ౩౩। శ్రీరంగ్యంబగుబ్రహ్మసృష్టిలోఁ ♦ జెలంగుగ శేబరపురము
ధూరితరంబగు చిత్రకూపములఁ♦బాసంగు నధికసుందరము
నంతరాంతరంబులుగా మూడై ♦ యలరెడు ప్రాకారములు
వింతవింతలగుపనులఁజెలంగుచు ♦ వెలయు నవద్వారములు

గీ చిన్నదియుఁ జెద్దదియును వి ♦ చిత్రతమము
నిత్యభంగురమును నవి ♦ నిర్మలంబు
సలగుఁ బరమేశ్వరాధీన ♦ మగుచు నెపుడు
ధరణిలోఁ దత్కళేబర ♦ పురివండు॥

గీ॥ ఆకళేబరపురమున ♦ కధివరుండు
మహితపరమేశవిభునకు ♦ మాయయనెడు
నుగునయందు పైడమినకు ♦ మూరికుండు
భ్రాజిత్రుండు మనోమహా ♦ రాజుదసరు॥

శంకరాభరణము- రూపకము.

ఏలుచుండును - ఆవిభుఁ ॥ డెలు॥ చాలగ - జాగరూకుడగుచు
= లీలతోడజగములెల్ల - బాలుమాలికనుటలేక ॥ యేలు॥ ౨ ఆరుణ
నితురగములకంటె - సతిశయమగువేగంబున - హరిహరవిధిలోకం
బుల = కరుగుచు - నొక నిమిషములో నరిమురిగా నేగుదెంచు
॥ నేలు॥ 3॥ అతనియాజ్ఞాకొక్కడయినవ్యతిరేకముగానడువడు - శత
మఖునంతటివానికి = నతనిగెలువ వశముగాను-మితములేనిశౌర్యశాలి॥

సీ॥ ఉపకారములుసేయ ♦ నపకారములుసేయ

నతనితోఁబ్రతి యొకం ♦ డైన లేడు

అచారములసల్పు ♦ నాచారములదల్పు

నతనితోఁ బ్ర. యొకం ♦ డైనలేడు
 రక్షణంబొనరింప ♦ శిక్షణంబొనరింప
 నతనితోఁబ్రతియొకం ♦ డైనలేడు
 దయబూస వారిలో ♦ దయలేనివారిలో
 నతనితోఁ బ్రతియొకం ♦ డైనలేడు॥

గీ॥ ధైర్యవంశులలో మాహా ♦ ధైర్యశాలి
 పిఠికివారలకెల్లనుఁ ♦ బెద్దవాఁడు
 నతనికాతంఁడెనరిగాని ♦ యన్యుఁడగునె
 యీజగతి నామనొమహా ♦ రాజమణికి॥

మంజరి॥ ఇత్తెఱఁగున జగమేలెడియాదొర ♦ కిరువురుపత్నులుగలరు
 సత్తమలార ! నివృత్తి దేవియుఁ బ్ర ♦ వృత్తి దేవి యను
 వారు॥

ఉ॥ అందుని వృత్తి యొకదా ♦ యాతనికి స్మృదలింటిభార్య స
 ర్వేంద్రముఖమతల్లి స్మరి ♦ యుంచినమాత్ర సమస్త బంధముల్
 గ్రందఁగజేయుతల్లి బుధ ♦ రాజకి నాశములేనిశాశ్వతానంద
 మహాపదంబిడు జ ♦ నస్తుతికిల్చకవల్లి యారయన్॥

కి॥ ఆతిసూక్ష్మదృష్టులను సం
 తతశాంతులనెపుడు తనదు ♦ దగ్ధనమునశా
 శ్వతసుఖులనుజేయును దు
 ర్మతులను గనుఁగొనదు తాఁ బ ♦ రాకుననైనన్

మంజరి॥ ఆరమణీమణియందునఁ బుట్టె న ♦ దమలసద్గుణాకరుఁడు
 సీమంతు విజ్ఞానస్వరూపుఁడు వి ♦ వేకమహారాడ్వరుఁడు
 ఆవివేకజగతీశ్వరుఁడు మఠి ♦ దేవిని సఖిగాగొనియె

తా వస్తుసేవారాదిపంచ్రులతోఁ ♦ వగవగమేలు ము, చరణ

౫. ఆవిదేకమహారాజు ప్రభుత్వంబునేయుచున్నయెడ—

సీ. సర్వవంతలు మహా ♦ సత్వసంపన్నులు

సహసాధకవిదులు కృ ♦ పామయాత్ము

లాఢానినంతులు ♦ నఖిలవిధిజ్ఞులు

సక్రోధనులు ససూ ♦ గూఢహినులు

నిష్కాము లింద్రియ ♦ నిగ్రహదక్షులు

నిమోకపాలు లుపశేషా నియమితులు

సంక్యేక్తగర్వులు ♦ సర్వజ్ఞమూర్తులు

మహిత నిస్త్రైగుణ్యా ♦ మాగకచరులు॥

సీ॥ సుభశూన్య లచాన్యత ♦ తత్త్వవిమలు

సీరాసలు ద్వంద్వభా ♦ వాతీరిక్తి

లఃసంను బరిపూర్ణులై ♦ యలసదుంకు

రావిదేకునిరాజ్యంబు ♦ నంకుజనలు॥

౫॥ కేంద్రసభాస్థులుగు ప్రవృత్తి దేవి—

ఉ బక్కొకసారిజూపుఁ బతి ♦ కున్నతలోకములందు సౌఖ్యమొ

క్కొక్కయెడఁ బ్రమోదము మ ♦ హేమాద్ధతిసల్పుచునుండు

దుఃఖమొ

క్కొక్కవేళఁ గంకరతి ♦ నెక్కతరిక విషయాభిలాషముం

గుక్కచు వశ్యుఁడేసికొని ♦ గుమ్మరు సర్వగుణాభిరామయై॥

మఱియు.

సీ॥ తాతనివైచి స ♦ ర్పంబుగాఁజూపించు

మెప్పుఁ జెంపలుగొట్టి ♦ నెప్పుఁజేయు

[illegible]

నేలకి యుక్తము గావలెను

దేవరాయలపేట నుండి తిరిగివచ్చినందున

హక్ నో నూ - ౧ - ప్రీవోచు

అనుబంధం 1: పరిచయం

కలియకదోయ్ : ♦ కాలిండు

సీ॥ నేనిచ్చెదను లోకముం దెవఁడె. ౨౦

జీవము నామెకడ సాక్ష్యము నింపఁ గలదు

ధరణి గవ్వలకు గవ్వల తా • రు • పై

నామెమూయల హస్తోపసః సలవిదః ౨౩౩

గీ॥ అత్తగారుమాయ ♦ యోగోపవితి మె

తనకు మాయస్త్రి ♦ ధార ద్రాసి

తాననేదవృత్తి * తోనుండు నెప్పుడు

మొదలు తననెరుంగ ♦ కుండుచును॥

మండో॥ కలనైన బ్రహ్మత్తినించాయకయ

నలర మహానాగాహం చాని సుత్రం

నా పసయునకు నిజాదితరాజ్యం ♦

దేవతాత్మిక నాటికానుష్ఠానము వివరణము

సురక్ష రాగము--ఆదిత్యాది ౫౯

కన్నులగనడాయెన్ ఎపుఁ జ్ఞరవిభి

౨॥ జ్యేష్ఠభార్యగర్భంబునఁ బుట్టిన శిశువులఁ

3|| తన్ను శున్ను... దేవుడి చి

జూలై 1911 చిన్నయాలివిడ్డల స్వర్ణంబుగ

గతి మనోమహారాజు

3 • గజ్జనాశ్రతిభాష.

శ్రీలక్ష్మణుని నర్పించి

శ్రీమహాయుగమిది,

20.

నిష్కర్షణి||రన్ను||

వివేకాది తనయులను॥

యూలి మాయ దెలియ

మృచు వారల సన్మల

మౌనమును నివాసముగనుండు - వారి నెవ్వనినవానిందసా - స్పృహ
క్రియలు చేసి నిన్నుల॥

శ్లో॥ మౌనమును దెలిసివినుచు చందమును ము
నెనావినుచు మహామోహమును చా వినుచు
నానిచ్చేష్టల కాగంద ధరితుండగుచు
దెలిసి తో యావరాజ్యాని మిక్తుజేసె॥

ప॥ అంతమహామోహమును తలినంత్రుల క్షణంబైన నెడబాగు
రాజ్యానికారదృష్టుండై కామ, క్రోధ, లోభ, మద, మాత్సర్యలను
మంత్రులను రాజకార్యమును నియోగించి పాపమును
హింసయు తృష్ణయు దైన్యమును అస్యమును అసూయ
యు దంభును హింసయును శూన్యమును శూన్యము
పరిగ్రహించును మొదలగు ననుచులు కృతాంజలులై సేవింప
నాస్తికతామహాదేవితోగూడి యజాతశత్రుండై రాజ్యము
చలుపుచుండె నట్టియెడ.

శ్లో॥ స--రూపకతాపము.

(మౌనమును మోహము - మోహమునిరాజ్యగరిమ ॥ యో॥
వేమోములగల యహింస-యేమియు బొగడంగలేడు ॥ ౧॥ జనదా
టచి మంత్రజ్ఞులు సఫలములగు సాధనములు - సవశూనము యోధ
కులు నవ్యసవ్య చమత్కారము ॥ లేమన ॥ ౨॥ తమకుతామే శ్రీర్వు
లును తమకుతామే శ్రీర్వులును-తమకెదురనుమాటలేక తనరుబంధు
పరివారము ॥ యేమన॥

శ్లో॥ కుంభనీళ్ల సకలజంతు ధోటికడుపు
లోన దనవారితో నిద్ర ధూనుచుండు

నకుండు గాకుండుపాణి యె ♦ వ్వంకుండు ;

ఉరని రాజ్యకౌశలము నే ♦ మనంగవచ్చు॥

చ॥ చుక్కల పూర్ణాచార్యుడు సవతి ♦ క్షణిక బుద్ధులు ధిమః శాలి చా
వసుగుణుడౌ వివేక సర ♦ పాలుని దాన రించు రాజ్యమం
మునఁ బడమూసగు సతి ♦ కూరముగ వెడలంగఁజేసెనా
జనపతి మంచి వాని కగి ♦ చాట్లగు నీకని లమెట్టిదో॥

మందరి॥ మహితవిభ సములఁ గొలువ్రేచి య వృషావహాహుఁ
డాకవేళన్

విహిత మంత్ర పరిజనములతో సనె ♦ సముగాసుఖనీలన్॥

చక్ర వాకము--ఆదితాళము

మంత్రవరులారా వినఁజీ॥ రాజ్య-తంత్రం యు నిస్తంద్రతనెఱి
గింతు ॥మం॥ ॥౧॥ ఘనబుద్ధికుశలత-గల హృదై శ యి దసములయోష-
జగువృత్తాంతము॥ వినవలయున్-గన గొనవల యన్-అను-విచారు-
దమస్థితి-దెలుప దగ దెప్పుడు ॥౨॥ తగినమాట యోమో-దము సల్పవ
తెగాని॥ పగం సేనలకుని-ల్వగనిను మైన-చోటి॥ యగదగమ-చే-ర్చగ
గడు॥ యె-న్నగగొంచెమిడిసనం-తయు నాక్రమ కురు ॥మం॥

వ॥ ఓహితలారా ! నేను పట్టాభిషిక్తుడనఁ క షణమునందే నా
పితామహియగు మాయాదేవి నన్నెంటి క దనతోడపై నిడు
కొని యొక పరమ రహస్యం బెఱిగించె కుడు. అదియెద్ద
యనిన, “వత్సా ! మహామోహా ! ఆ క యింత యని ను
డువనలవిగాని సామ్రాజ్యంబు నార్జించి కొసంగిన మీతండ్రి
యగు మనోమహారాజు నినువిడువక ష్టుడును నీకునకు
డయ్యెనేని నీవును పరిజనంబులును స్థి లజ్జిపు లయ్యెడును.

నీతండ్రి యొక వేళచివేకునివంకఁజూచెనేని నీకురాజ్యవప్తమగుట
యేగాక సూర్యదశఁనమాత్రంబున బంధురాంభకారంబుపగిది
సింహమునశింఁగలము. కావున నీవు నమస్తాపాయంబులచే
తను, నీతండ్రిని వివేకునికంటఁబడికుండునట్లు జేసికొమ్ము. ఆవివే
కుండును తండ్రినివశపరిచుకొనుటకై వేచియుండును. గాన నీవు
నుమంత్రులును బాగ్రతగానుండుఁడు నీప్రదీపఁ యుస్మంతఁడు
వగుము. అనియానతిచ్చె గావున॥

శ్లో॥ ఆవివేకుండుమనరాజ్య ♦ మందుచకుగు
మోషకపలాయనంబును ♦ బూనునట్లు
వలయునొద్దత్యములఁజూప ♦ వలయుమీరారు
ముందుత్వంబులయె సౌఖ్య ♦ మూలకంబు॥
మఱియునెక్కటి చెప్పెనవినుఁడు॥

మ॥ ఆవివేకునిప్రభుత్వంబునఁగల ♦ యట్టప్రభులనెల్ల
మీరిచ్చావై గెచ్చెఁదలయఁగ ♦ మించి యడంచుఁడుచాలక
ధర్మణిలోన జరిగెడి వివేకునిమ ♦ తమునకు వ్యతిరేకముగా
మురయుచుమీరిఁమెప్పుడఁనినునమఁదే ♦ మున స్థాపింపుఁడుబాగా॥

ఉ॥ మీరు నమస్తయత్నిముల ♦ మేల్కని యల్లవివేకుపై న్యముకొ
జేరఁగినీక సింగములు ♦ జేరిగజంబులఁ జేల్చునట్లుగాఁ
బోరిజయించి మననకుఁ ♦ బూర్ణసుఖంబులఁదేల్చి సంతతో
దాగు వివేకుఁగాంచనివి ♦ ధంబుగఁ బన్నుఁడుపాయముల్ఁ ది

వ॥ అనినవిని వారలు బరమానందంబునొంది మహామోహున
కిట్లనిరి॥

మ॥ జగత్తా ! నిరసావహించి భవదా ♦ య్లో సంతరింపఁగా మనో

అనంతరితరంజనాశ్రయగణ భా ♦ స్వస్థానంకల్ప సం
స్థితస్యందినమందః బూన్చి విషయా ♦ స్థానంబులం జూపగా
దిగః నాతండు విశేషం దలంచునే ♦ తా నానిమాటాడునే

వ॥ కావున దేవా ! మేమికసరిగి మాన్యుపదేశంబుచే నానంద
బులను ముగించుచున్నామనింపఁజేసి వినేకాచారము నీడఁగలిగె
దము. మాశక్తిగలకంతయుగాక. (వెడలిన రిడిసగల్గెలు॥

క॥ ఈకరణమహామోహుడ

నేకశతాబ్దములురాజ్య ♦ మేలఁగజ్జానా
స్తాకుడగువివేకుఁడని
ద్రాకలనకామోహబద్ధఁ ♦ పై నసియించె॥

వ॥ ఇట్లండ నెక్కనాఁడు మహామోహుఁడు. నీమోహలాభుఁడై
తెన్నుంపై తనసేనానాయకుండగు కలివుగుఱులగాంచి “నీమో
మిమికార్యంబులెల్ల జరుగుచున్నవి” యనసొల్పినియె॥
దేవా వినుఁడు॥

నీ॥ జపతపస్సాధ్యాయ ♦ శౌచముభ్యక్రియా
విధులెల్లసేరఁగి ♦ ల్పించినాను
ధనవాఙ్మనెడఁదప్పి ♦ తములేదనుచుహంగన
విక్రయాదులనుగా ♦ విచినాను
అతిచిత్రమగువివా ♦ హంబుల నెసగూర్చి
శ్రౌఢముల్ నలచని ♦ సాగినాను
ఎల్లజాతులవారి ♦ నేకస్థలినిగూర్చి
పిందూరిగింపఁగా ♦ విచినాను

గీ॥ విగ్రహారాధనము విడి ♦ పించితలలఁ

గ్రామ తోగింబులొకకొంత ♦ గూర్చినాను
 ధర్మ సహస్రకాలుగోషించి ♦ పాపసేవాను
 ఘనమహామోహమీయను ♦ గ్రహముపలన॥

మహామోహముఁబు॥ కలిపురుషా ! మనమిప్పుడె ధర్మాగ్రాంతమున
 జేర్చిచినయమునకుఁబనిసంభ్రాంతముగానున్నదా ? చెప్పుము
 కవి॥ మహారాజరాజా ! నమిమనవిజేసిన. శత్రుమునకొక్కనిక
 బనిసాధ్యమగుటతేనిన. దేవదత్తాదు వాల్మీకియమునింగూడ
 నియమింపఁ పలుము॥

పే॥ పాపములు పుట్టినవి ♦ పాపములు నేయిమొ
గండులు శ్రీమహాద్వార ♦ కృష్ణ-సేవ
బ్రహ్మమూర్తి-అనుగ్రహ ♦ పాపములు పుట్టినవి
గనిత్రాచార్యుల సహాధర ♦ కృష్ణ-సేవ
పాపములు పుట్టినవి ♦ పాపములు పుట్టినవి
నామమూర్తి-అనుగ్రహ ♦ కృష్ణ-సేవ
కృష్ణమూర్తి-అనుగ్రహ ♦ పాపములు పుట్టినవి
గనిత్రాచార్యుల సహాధర ♦ కృష్ణ-సేవ

౧౧॥ ఏన్ని యీ పాతకగన్ధానా ♦ నిష్క్రమిం ప్రహర
 తేమిమన పాప గుహానూచి ♦ యోగహంసోత్తమ
 నేమిదానూనానగరంబుల్లి ♦ నేమిహృదయంబు
 ఘనమిహం మహామహిమయను ♦ గ్రహమనలన॥

పీఠ స్వామి ! పాపమును బాధ మొగ్గునను నెఱిసాధారణ్యపరి తామము
గనుక పాపముననును॥

స|| ముగియిత్తు⁶ ము "న" పుష్కలగురు ♦ వీలుగానుక

భటసంఘములుపైని ♦ మెటికవిలుచు
 మగనితోఁబవళింపఁ ♦ దగువేళగానక
 కరణాలనేవేళ ♦ గదసిపోట్టు
 మగనిగంటనుజూడఁ ♦ దగుచేఁగానక
 జీవకోట్లనుజూచి ♦ చీడరించు
 మగనితోఁపహరించఁ ♦ దిగిమిక్తైయుద్యోగ
 భరిముపైపటపట ♦ బండ్లుగొలుకు॥

గీ॥ నిన్నియేటికిశ్యామల ♦ యెదనుగుంచి
 కనదుతినదుమనోరూఢిఁ ♦ గొనదుతినదు
 పుట్టుక పాపిష్ఠిదనుచు వా ♦ వోవుచుండె
 ఘనమహామోహమాయను ♦ గ్రహమువలన॥

మహా॥ బలే ! యహుచమత్కారంబుగానున్నది. నీశక్తి కినంతటిగా
 తని. తక్కినవారికార్యంబుల్లేన్నవి? అనినకాముండ్లనిదె
 నాచేరిరాగము-ఆదితాళము.

కౌశలమునుగనుమా - నాశరి ॥కౌ॥ కౌశలనిను॥ బహు
 నిమేన - కాపదదాసునిగా నెసరించితి ॥కౌ॥ నిలక్రిందుగా ఒడితపని
 లుసలిపిన - పలువేదాంతపు భాషలుదెలిపిన - కలికినిగనుగొనినంత
 జనుడు వి=కాంమొందు సారమొందు డిందును ॥కౌ॥ గులముజే
 కులగురువులుద్భవించె వెలిబెట్టిపట్టె దుచుగుబట్టి - సామంతులొడితిన
 తనున్ననుండి ధామముగను తామసిముసనెంచును ॥కౌ॥ కిసుగున్న
 గొగిలించుకున్నను - కలసిమెలసిమోటాడ కయున్నను - తానమది
 జాపకమురాగచెలి=తపముగట్టి తాపముట్టి తిరుగును ॥కౌ॥

నీ॥ నెత్తురుమృదౌ ♦ నెలతకుచంబుల

బంగరుగిడ్డని ♦ పట్టిమాస
 చొంగకుబావియా ♦ యంగనపెరివిని
 గొరిగిచెరిగిచెరిగి ♦ తోడనుడి -
 బోకెలపోగైన ♦ ప లత్రుక మేనుబం
 గారుతీగెయటంచు ♦ శౌగిలించు
 దుగ్గంధమాంస మే ♦ దురతరావయవముల్
 పావనంబనుచును ♦ పస్యసిగచు

గీ॥ వకుసవాపులనన్నియు ♦ నదిలిపెట్టి
 ఘనకులూచారవర్తనల్ ♦ గట్టిపెట్టి
 గరితనురతంబెస్వగ్గంబు ♦ గాచలంచు
 నస్మదీయశరావళు ♦ లంటడచు॥

వ॥ దేవా నాబాణప్రయోగమువలననగు మత్తెముకచిత్రమువినుఁడు॥

గీ॥ తమకులేకజనించిన ♦ తనయుఁడైన
 బూర్ణిమాచంద్రసుందర ♦ మూర్తియైన
 సురతకాలంబునందునా ♦ సూనుఁడెడ్వఁ
 బండ్లుకొటికిలిట్టెవగు దం ♦ పతులంబాని

వ॥ క్రోధుండిట్లనియె. దేవా ! నాచిత్రంబువినుఁడు॥

చ॥ గురులనుహంకరిచియటు ♦ గూలగ్రంద్రొక్కినమాన్తవస్తువుల్
 బిరిబిరిడాయవచ్చిమెలి ♦ పెట్టుచుమీసత్తుక్కిదూకి గు
 డ్లరిమి శిరంబునూపి యిది ♦ గోయినజూపదనాదుపొగుచుం
 బరయుమటంచుహింసకుర ♦ యంబునఁబొల్చిపెనేనుబూసఁగె॥

చ॥ తవధనమెల్లబోయినను ♦ దబ్బిగతెన్నియును
 ధనములగులగ్రోసిపెనా ♦ దాపముచీరదియిచ్చిపెనుచు॥

నసయముఁబండ్లగొర్కుచుచు ♦ నా హుతిచాలనివహ్నిరీతినా
తనికులనాశనంబయిన ♦ దాఁకఁద్యజింపఁసుగ్రోధవగాత్మిలో॥

వ॥ అంతలోబండ్లిట్లనియె॥ దేవా. నేనాక్రమించిన తోడనేమను
మ్యుఁకు॥

సీ॥ కుదురుగాఁగడుపారఁ ♦ గూడుభుజింపఁకు

కన్నారనిద్దుర ♦ గాంచడెపుడు
పెద్దలుమాటాడఁ ♦ బెకచెవితోవినుఁ

గూర్చున్నచోమతి ♦ గూరుచొనఁకు
అస్థిలుకనుపడ్డ ♦ నడునిడుపోజూచుఁ

జిత్తంబునిలకడ ♦ సేయడెందు
దీఘఁమాయూహకుఁ ♦ దెంపుసేయఁగలేఁడు

తనభాగంకొరులభే ♦ దంబుబెట్టు॥

గీ॥ నిన్నిమేటికినేబూన ♦ నెన్నియున్న
నరుసప్రహృండుకోబులు ♦ వచ్చిపశిన
నధఁముగకయిపాలెన ♦ లాడుచుండు
నిటులొనర్చితిదేవనే ♦ నెల్లవారి॥

మమఁకు॥ దేవా నాచమత్కారమును వినుఁకు॥

గీ॥ కన్నులున్న నెదటివానిఁ ♦ గాంచనీను
చెప్పుమాటలఁకెప్పులలోఁ ♦ జేరనీను
నోరుపెద్దదియున్నను ♦ నుడువనీను
మమఁడునగునేసుమనుజుని ♦ మార్కొనంగ॥

మాతృమృండ్లిట్లనియె॥ దేవా నాకౌశలంబు వినుఁకు॥

మాంజరి॥ పగులులాభమొందుటగనికన్నులు ♦ వాయుశక్తునేడిపించెదఁ

పరులును పశులుగాంచి భోజనము ♦ చానంబుల విడిపించెదన్
 సుపట్లను నితరుల యున్నతడక ♦ కీసడించుకొనఁజేసితిన్
 చూపోపమితనమనుబీదంబును ♦ నుష్టుగఁబ్రచమగొరాటితిన్ ॥

షహా॥ నవ్వి, వహ్వ ఎంతవని జేసితివి. మీరిందరునుదరే. మీచరి
 త్రంబులతివిచిత్రంబులు. ఇంకెచరేవనిని కేసిరి ?

అబద్ధుండొట్లనియె॥ దేనా నేఁజేసినపనివింటిరా ?

గీ॥ ఒకనియొద్దరితన ♦ మున్నజూడఁగగొని
 నన్నునమగి వాఁడు ♦ నాకెబాఁకి
 యిమ్మటంచురతన ♦ మెగవేసిగిగ్రనింగి
 నమ్మునట్లుజేసి ♦ నానుసథను॥

వద్యుండొట్లనియె॥

నీ॥ తినుటకులేకున్న ♦ దీరై నమీసాల
 సంఘమునూ నానెబా ♦ సంగఁజేసి
 సందిధక్తి లేకున్న ♦ మంచిగుద్రాత్తతా
 వళమమకానముఁఁద్రది ♦ పుంగఁజేసి
 సంధ్యవార్షికయున్న ♦ సరిసవిధూఁజేసి
 జెలుగోచిఘోషము ♦ గలుఁగఁజేసి
 పొట్టలోనక్షరం ♦ బులులేకయున్నది
 ద్దురుగేర్పఁబాకిత ♦ పుష్కఁజేసి॥

గీ॥ యెవ్వరేమంద్రొయనుభయం ♦ వినితేక
 పలువిధాలబహులు ♦ బలుకఁజేసి
 రాచకార్యాలబిరుదులు ♦ నైచిగొని
 దేవముముగంటినాస్థి ♦ కలుపుకొని

గీ॥ పూజ్యఁడనటంచుననునెల్ల ♦ భూమిపతులు
వెలయునాసనములపైని ♦ విష్ణుజేసి
చరణభూళిశిరంబున ♦ సంగ్రహించి
పొగడిరనిచెప్పుచుండునేఁ ♦ బూనజనుఁడు॥

వ॥ దేవా నేనాక్రమించినపురుషుండు తనభార్యతో నేకాంతంబుగఁ
జెప్పుమాటలవింటిరా ? ॥

హిందుస్తానితోడి--ఆదితాళం.

మనకేమేయిక మనకేమేయిక - మనకేమేయో - మగువా
కఱవైన ॥మ॥ అబ్బెంబెండ్లిలోన - నారువందలార్జించితి - నుబ్బ
య్యకుబడాయితే జెప్పి డబ్బువందగాజేసితి ॥మ॥ ॥౧॥ భూతనైద్యం
పెరుజెప్పి జొంకివందగాజేసితి - నాతనియింట్లోసాక్ష్యంజెప్పి యైదునం
దల్ గాజేసితి ॥మ॥ ॥౨॥ యాగముజేసినయపుడె యారువేల్మిగిలించి
నాను - బాగుగాగూర్చితిడబ్బు బ్రహ్మసత్రంబెట్టినపుడె ॥మ॥ ॥౩॥
జాతకములువ్రాసికొంత సంగ్రహంబుజేసినాను - భూతిజూచియిడిన
డబ్బు భూస్థాపముజేసినాను ॥మ॥ ॥౪॥ మఱిపటాటోపంబుజూచి మం
చిబ్రాహ్మణుడవన్నార - గుఱిమీగరుద్రాక్షల్ జూచి గురుమూర్తి
యనిపొగడినారు ॥మ॥ ॥౫॥ ధనంబుగూర్చుటకు నేనెన్నో దంభముల
నువేసినాను - జనంబులకుబ్రహ్మవతారమని - మనంబునమ్మగజేసి
నాను ॥మ॥ ॥౬॥

అహంకారుండిట్లనియె॥ దేవా ! నాకువశుండుగాని ప్రాణియొకండు
నులేడు - నేనుసోకినమాత్రముననే ప్రతిజనుండు నిట్లు
ల్కాచుండును॥

ఉ॥ పలుగుఱిలోననున్నెళ ♦ బాసనమేల్బిరుదొందిగాను స

తులమునెబ్బట్టిదాతయని ♦ కొప్పప్రసిద్ధిచిగాంచినాను ♦
 వ్యలరిసినాను విశ్రులను ♦ దారిగొలచినాను నిరంగు
 వలెను మోత్తి మరలచును ♦ వాడె నెనివను గొమ్మొచ్చుచును ॥

పై శున్యంక్షిట్లనియెను మహారాజా ! నేనుపాపంబుగొల్పినవలెను నీ
 న్నెన్నొననులు నీతిని లంకుగొల్పిననులు ॥

సీ॥ అత్తకోడండ్రులు ♦ భయమొందెమునెట్లు
 తగునినోగు నే ♦ గొప్పదానము
 తగ్గికోమగుల ము ♦ భయమొందెమునెట్లు
 ముఖబంధములు బాసె ♦ మునిషివలెను
 నాయుమగలకుము ♦ భాగ్యమునులు బాసె
 సంగనారభించెను ♦ పరిపూర్ణము
 ప్రాణముత్రులకు దీ ♦ రసిభాసనములచి
 చిత్రచిత్రములు నీ ♦ చిత్రచిత్రములు ॥

గీ॥ కలిగినంతభుజించి ము ♦ భుజుగాను
 గూరుచోననకకొండెమున ♦ కలిగినాన్ని
 యందు శ్రీహరినిదినిపించి ♦ గూనినకు
 మతముదొలగిపడజేసితి ♦ త్తెనెత్తెనెత్తె ॥

మహామోహములును శపాబాసె. బాసె. బాసె. బాసె శ్లో. మోహమున
 ర్చితివి. దీక్షా యుక్తులగువగుము ॥

వ॥ అప్పుడు చార్వాక కాపాలికి దిగింబు యిచ్చుచును
 ధాంతాదిమతనాయకులగు గంచి దేవా ! మోహమున కలుగిచ్చి
 బ్రజలెరుంగకుండునట్లు వానిమతభంగమునెల్లమునుగాని మ
 సమతమును స్థాపించుటకై నేనెన్నయుపాయంబు లిచ్చుచున్నాను ॥

లము. అవియసంభాషకంబులు సరస్వతభిన్నంబులు గావున సం
క్షేపంబుగాఁ జెప్పెదము. చిత్తగింపుఁడు॥

గీ॥ తొనిచూటమొకఁడొప్ప ధీమతముల
సంవిధముల, సహజములఁ ధీమతముల
శ్రేష్ఠములనుగలఁ ధీమతము
తొనిచూటమొకఁడొప్ప ధీమతము॥

వ॥ ఇంతయేల, మహాద్యంబునఁగలవై భవమొందెనఁగలదే? వినుఁడు

ఉ॥ రామునిరాజ్యమొందునఁ ధీమతము
దామయధిష్ఠియేనఁగలఁ ధీమతము
భూమితిలేశ్వగా ' సాగునఁ ధీమతము
స్థాయియైకమీదుహుకు ధీమతము॥

వ॥ ఇట్లు సోత్కర్షణముల నుగ్గడించుచు రాజ్యవృత్తులై యుండనం
తెనక్కడఁ

ఉ॥ మోహసంస్థాపకములఁ ధీమతము
సాహసస్థాపకములఁ ధీమతము
సాహసవంతులఁ ధీమతము
యూహయైకనిద్రగొని ధీమతము॥

ఇట్లు బహుకాలంబరిగినపెమ్మట॥

మొదటి॥ వికటసేనుఁడతనినిద్రచెందిన వి ధీమతము
సుత్యతుండను నొకసిద్ధుఁడుగన్పడి ధీమతము॥

సుకటరాగము—ఆది తాళము.

వివేకమహారాజా యితనిష్టగవిశిచివేగరమ్మా - చాల తడవ
యనులెమ్మా - మోహము నెడబాపుముపొమ్మా ॥వివే॥ ॥౧॥ వికట

ములకంచిత్రమృగనవ్యయం - ప్రకాశునకు బ్రహ్మశము మోసంగును
 ||౨|| కమలహినుడు - కమమేలొకలిపెడి - క్రమమునగా న్ముని
 గనుగొనజేయుము ||౩|| విక్షేపావృతి విధమెడబాపిన - నీక్షణమున నా
 త్ముడుదననెలుగును ||

న|| ఇట్లు చెలువనగనికీసగను నిద్రమేల్కొంది నవ్వెను బలంబుల కట్టి
 గునంది పాశంబులందివిచిచెదరిన బలంబుల సమకూర్చుకొని సమస్త
 మెడ తాత్కాల్యమును మోతదేవితో రహస్యంబుగా నిల్పినియె ||

భైరవి--రూపకము.

వినవే ననితామణి ||విన|| చెనటులునతికూరులు వారు- కీయు
 చున్న పాపకార్యము ||౧|| పగమేళుడు జగదీశుడు - పెరుగుచిదానంద
 మయుడు-సరమాన్ముడు కారణుడు - స్రవణవిజ్ఞుల వెలుగుచుండ - పగ
 గనహంకారాదులు - బట్టిచాశశతములచే - గరిమిబిగిలుగట్టి - గుర్ర
 నుజెందజేసిరయో ||వినవే||

న|| అట్టివారి మర్వృత్తియు, మాతాతగారిదురవస్థయుఁగూడ నామూలము
 గ్రంథుగాఁ దేటపరచెద, వినము||

గీ|| కారణంబుల కెల్లను ♦ గారణుడు
 నకలతేజంబులును దే ♦ జన్మరూపుఁ
 డట్టిఁజ్జిఁగననశ్వ ♦ మైననామ
 త్మఁగుఁగునుమ్మనాదు వి ♦ తామహుఁడు||

గీ|| కలఁగు నే నుటగుఁగూడ ♦ గారణుఁడు
 కలఁగు నే నుటగుఁగూడు ♦ గానినామ
 రెండననుటామోపుడు నీ ♦ కుండువాఁడు
 తన్మయుఁడునుమ్మనాదు వి ♦ తామహుఁడు||

- గీ॥ ఏదిబలుకుచునున్న నే ♦ దేదివిన్న
 నేదిలేదన్న నతనిచే ♦ నెఱుంగవలయు
 తెలియనాతినికిండు నే ♦ దియునులేదు
 తన్మయుఁడునుమ్మునాదు పి ♦ తామహుండు॥
- గీ॥ కాఁడుదేహేంద్రియముల హం ♦ కారచిత్త
 బుద్ధిప్రాణంబులునుభూత ♦ ములునుగాఁడు
 అన్నిటికిదూరమైసాక్షి ♦ యైసవాఁడు
 కన్మయుఁడునుమ్మునాదు పి ♦ తామహుండు॥
- చ॥ కనుగొనఁజీపితజ్జలము ♦ కంటెనువేగుగనుండకున్న వే
 రనుచుఁబ్రసిద్ధి నెందుగతి ♦ నాత్మునికంటెనుభిన్నమైయచే
 తన, జడమయ్యువానినశ ♦ తక బహుశక్తులగాంఁగినిష్ఠియై
 గుణనిధిమాయయాత్మునఁ ♦ గూర్చెనుబంధముజీవనామముకొ
- గీ॥ పాణిపాదంబులునులేవు ♦ పనులుసేయు
 కన్నులునుశ్రోత్రములులేవు ♦ కనునువినును
 చావుపుట్టుకలునులేవు ♦ చచ్చుఁబుట్టు
 దేవుఁడయ్యునవిద్యచే ♦ జీవుఁడగుచు॥
- చ॥ మఱియు నాజీవుండు కామక్రోధాది సహవాసముచే నీట్లు
 కొనుచున్నాఁడు॥
- సీ॥ కొడుకులిద్దరుఁబంచు ♦ కొడుకలదేభూమి
 చెఱిపదియకరముల్ ♦ జేగ్గవలయు
 బలముగాలంచముల్ ♦ బట్టినాభ్యాసకు
 బంగారుజడనేరు ♦ పరుపవలయు
 పొరిగింటియజమానుఁ ♦ బొందోలియాచోట

వీరునాపుత్రులు - వీరునాభ్రాతలని || ౨ || సు స్యానేర్హితి - ధనములా
జ్ఞుఁడని - ననుచువచ్చించు నహంకారంబుచే || 3 ||

కం॥ అనువ్రేందనునకల్గున

కనుకూలునిజేసియీశ్వర ధాన్యాకా
మినియూచందంబున బ

ద్ధునిజేసెస్వయంప్రకాశు ధాన్యత్వమునన్ ||

ఉత్సాహ॥ కాననామహాత్మునిర్వి ధాన్యబాశబంధముల్
పూనకధిశసులభముగను ధాన్యపునట్లుచాయమున్
మానసంబునందునేడు ధాన్యముపూనఁగావలెన్
బూనిదూదియెగురఁగాలి ధాన్యప్రపాణనాయకీ॥

వ॥ అసిపలికిసివేతుండు బంధుమిత్రాదుల రావించివారితో నిట్లనియె॥

సీ॥ హితులారఘనబంధ ధాన్యమునఁ గాదీస

జేవునిసుఖనంతుఁ ధాన్యవలయు

దానికి మొదటిసా ధాన్యముమనోవిభు

మనపక్షమునఁ గట్టి ధాన్యగవలయు

జనకునిమనవైపు ధాన్యనియామోహు

నకుటుంబముగనింకఁ ధాన్యవలయు

వైరాగ్యుఁబంపిమ ధాన్యరాజునరికట్టి

యొసఁజోలినెత్తినీ ధాన్యవలయు॥

సీ॥ శాంతిప్రదంబుపని ప ధాన్యంతఁ దెచ్చ

కోరినాసంగమముచకుఁ ధాన్యవలయు

మతికడలకుండువలయుఁ దా ధాన్యమాలేక

పూకపు సుబుద్ధివలయుఁ గు ధాన్యమొకఁడు॥

కుం॥ సాంద్రానందాకృతినాబ్రహ్మ ధీ సందనందనుఁడవుట్టి
ముందుగవశఁసమిడఁచనబంధ ధీ మ్ములనావలఁబోనెట్టి
యరయఁగఱుద్భవమంబురాశియం ధీ దైక్యమైనగఱోదోపక
బరుపఁజిజ్ఞప్తుఁడమాయకుఁడగునా ధీ పంమేశ్వరుఁడై యొప్పుక॥

5॥ మిత్రులారా ! జీవులందఱమేశ్వరునిలో నైక్యమగునపుడు మనకం
దరికిఁగూడఁబరమేశ్వరిసాయుజ్యముగలుగునుమహాత్ములకుపకార
ముసేయుట పరమధర్మము మనయధఁరాజ్యమునకై మహామో
హునకు మనధర్మనిచేరాయబారమంచెద, మీరుమహామోహులు
నిదుర్బోధలవినకండునట్లు పోయి ధజేసి ప్రజలను మనకునశులను
గాఁజేయుఁడు అనిపల్కి శాంతిశ్రద్ధావిష్ణుభక్తులను బోధార్థమంపి
ధర్మనింబిలిచి ఓయీ ! ధర్మా ! నీవామహామోహునితో
నిట్లుచెప్పుము॥

6॥ అన్నదమ్ములురణమ్ముకడచ్చుట యసఖ్యాతీయగుననుము
అన్నకుసగపాలిసిరాజ్యమ్మున ధీ హాయిగాఁబ్రదుకుమనుము
ఒకనిసొత్తువేరోకఁడుహరించుట ధీ యొస్పిదంబుగాదనుచు
సకలవిధములనివేడుఁడునీదుకు ధీ శతమగోరినాడనుచు॥

7॥ ఇట్లుచెలిపి యొకయుత్తరంబుఁగూడ వ్రాసియిచ్చిన సాధర్మ్యం
దు దానింగొనిచని మహామోహుని గుఱాభవనంబున చరితఁబడి
యుత్తరమొసంగ మహామోహుండుట్లు దశవఁగొడుంగె॥

శ్రీరస్తు. శ్రీమదఖండ బ్రహ్మవిద్యచందాల చందనాయకాన
నవఖండమంకిత మహిమండులాఖండలంబగు నిరంజని మహాగో
హునకు—భవద్రగజంబగు వివేకమహారాజునే రాజీగర్జనంబులతో
వ్రాయునుదంతము—ఉభయకుశలం, ని.

అస్మత్ప్రతాపితంబున వాక్యమునకుఁ బరిపూర్ణముగ
న్నలారసంతసిఁచితే నేరిం నరకుల నచిర్ధీన నాదిలఁచే
బుగ్గడిపిఱి, ఇహమహాకీంకునసములకు నాయుర్ధ్వరాజ్యము
సంగుము. ఇతేయకేకాగ్నిగోపానాఁలు. (శ్రీ) (శ్రీ)

మం॥ అసేయస్తరిము నుపదీపిమోహన్యభ్రుఁగదాగ్రహముచే
కి నుగొనలనునెన్నులునాల్గభట ధిరానాల్గితో నెట్లు

కం॥ ఏమీ! వివేకాద్యైః
తామసేన కుసలైః కేళే ధిరాజ్యభట
బేమోమే కుసలయే
మేమో! మూర్ఖైః కుసలైః ధిరాజ్యభట

వ॥ ధౌరా! ఈచూడరా గర్భాగ్నేదంబుచేయుచున్నదే! ధి
యోత్రలకే గాల్గముగడిమోహం. ఇహమహాజ్యమోహం
రాజ్యమగాజ్ఞేరానానాత్మకయనం రాజనానానమసద
కహా! ద్వాపరానానామసదా రాజ్యమోహం భవనగోపా
పురిగోల్పుచున్నదకాగోలు. ఇంకన్నతాకి నెట్లొచ్చి
బుబ్రవాయక జాగ్రతిగాబ్రతుననునది. అంతిము
యాయత్తగింజుదెచ్చిన ధిమ్రుని కారాగ్నిహంబున
అనియిట్లుచేయించిన కొంతకాలమునకు, పనేకాగోప
శాంతిశ్రద్ధాపష్టభక్తిలభెంతి? లుననాలక మహామోహ
వహులు తమనాజితో నెట్లుచే॥

కేదారగోకరాగములదతాథిము.

బేనా మామనవిశినినామా దేవా॥ ౧౦॥ ఈసేరి
కటిబుచ్చెను - కానగదవెనము భయముదీరిచి - యూడ

శుభ్యమృత్యుగా . పోవుచుండు నేపిషత్తునిండువు || దేవా || ॥ ౨ ॥ ముం
దుచుండు నెల్లమున మీతం - ప్రతిమునశముగ నైకొనివైరా - గుర్రుగ
గల దకొచ్చెకలనియని - బుద్ధుజేయయత్నించుచుండుట || దేవా ||
॥ ౩ ॥ అతశాంశమును శ్రద్ధయుపని మ - త్కాంతాపి నేగిరితోగలు
పగ - సంతాపయాచుడు మృత్యును బ్ర - హ్మమును పుట్టి పుట్టు
బునట || దేవా || ॥ ౪ ॥ ఆకొలుచును - పుట్టి పుట్టునామము - నైకొనినవికా
రిండుగునామము - నేగిరిపుగా నుట్టునామము - యాక్రయవారిలకి
క్షుండుగునట || దేవా ||

ప|| దేవా ! పుట్టి పుట్టునామము గలదు. విష్ణుభక్తియను పుష్కలభూ
సముగల యోగియున్నది. ఆమెశక్తినిదగరి కే గురించియు
ముగిరిగియు వేసిగాని అయినను నిష్పాదమొకటి శ్రద్ధలతో
గూడి రచింపబడినది. ముగిరిగియు వేసిగాని అయినను నిష్పాదమొకటి
పుట్టు మేము మొగింటున్న నా జూడజాలకుచును, దేవంవాగే
మిచేసెదరో ? ||

వివేకము || ఆహా ! ఇదియగతయు పుట్టి పుట్టునామము దీనికొకటి
వాయునున్నది, మనముగో పుట్టి పుట్టునామము పుట్టునామము

చ|| ధనమొకకోటియున్న వాయు ♦ దంతిధాని సెలున్న మేలమేలం
ఖునగుగువిద్యలున్న సతి ♦ కంబగుకేత్రములెన్నియుండునం
దిసకవిచారిండు నిర ♦ కంబును బాతరిలాడ వాయుని
యనెదగిరిగిగాని యెప్పు ♦ పైసనుశాంతిని బొంద సేస్తునే ?

వ|| ఇట్లుండుట మానవులకుమాత్రమేకాదు, దేవతలకుగూడనిది ||

గీ|| విధికిస్పృష్టిక్రియలయంగు ♦ నిసుకులేదు
తనివిగొనఁజుమకొగి లిం ♦ తలనుశివుడు

శౌరిలక్ష్మీకలంకృతి ♦ సలుపుచుండు

నింద్రయోపశమముగల్గు ♦ స్వప్నదులక్ష॥

వ॥ కావున శాంతికిభయంపడనలదు, విష్ణుభక్తితోఁగలయుటచే నా
త్వికశ్రేష్ఠబహుసమర్థురాలని తోచుచున్నది, ఇప్పుడొకయుపా
యముచే వారుమువ్వురును మడియఁగలరు, వినుము॥

మంజరి॥ చతురస్వాకకశ్రేష్ఠశైలకొన ♦ శాంతిదిగులునఁగృశించుకొ
అతులితమైనసఖవిరహముచే ♦ నాయో నియునగించుకొ
అందుచేతదొండమువిరిగినగజ ♦ మల్లువినెఁగఁడుదాను
గుందుచురాజ్యంబునపాలివృన్ది ♦ కోరికకలర్పముమాను
ఆశ్రద్ధనుహరియించగమనమి ♦ ధ్యాత్వప్రియైబలుదాణ
వృశాంతినిగోమనాస్తికతా ♦ బిరుదొంటిపెట్టెనా॥

వ॥ అంత॥

జంఘూటిరాగము--జుల్య తాళము.

నాస్తికత వచ్చెనంత నాధుజేరిగ ॥౧॥ నాస్తికసౌందర్యమె
తోనయముమీరగ ॥నాస్తి॥ ॥౧॥ ఇందున గణాని-యదనిని సజాచి-
యెక్కిరించుచు ? ఎక్కిరించుచు - బలు - దిక్కిరించుచు ॥నాస్తి॥
॥౨॥ మఱిమఱినగుచు - బిటబిటదనుచు - కొరికొరికలాడుచు - కొరి
కొరికలాడుచు - విభు వఱిచుచీనేమచు ॥నాస్తి॥

వ॥ ఇట్లువచ్చుచున్నయామెనుసూచి మహామోహుండు నెవ్వ సీపిలా
సంబాళ్ళర్యంబుగానున్నది, నీకన్నులెల్లజ్జగముండులేలనొక
చెప్పుము॥

నాస్తికత॥ దేవా ! నాకునిద్రవచ్చుచున్నది, నలనన, ఒకడుగనితో
సంసారంబొసర్చునువిదలకుననొచ్చెను తెల్లవారులు గ్ర

లేక కునికిచ్చానచ్చుననుకుచు, నాకో కోముడు, క్రో
ధుడు. లోభుడు, ఆపై నిమీచునుమగలే, ఇంతయేల, మ
నకులములో నాకుమగఁడుకానివాడెవడు ? గర్భస్థజరా
య. పండిముకూడ నాకుచిన్నముద్దులమగఁడు, ఈపెద్దద
య్యములు నాచిన్న భూతఁడు. గాఢనన్నె స్పృదునుబ్రతు
కినియవు, తెనుగురిమ్మన్నప్పుడురాకుండు మీకుఁగోపము
ఈద్రెకెట్లో ర్చెద, అని మహామోహుని గొగిలించుకొని
సతింకిట్లనియె॥

మావానినిఁ గొగిలించుటను నా ♦ వార్ధక్యమివేళఁదా
మాహా ? వెస్కెను నచ్చెనిండ్రయముల ♦ త్యాగమును. గాఢసం
. మాకు. పుండగిమస్మృధుండు. ఎదిక మే ♦ రక్షమిరియాటాడెనా
మానెయింబదిక్రొత్త జన్మసమయ స ♦ స్మానించితొకోమలీ॥

గ్లాపలికి॥ దేవీ ! పినుము, మనశత్రుకోటిలోనుండు నాశ్రద్ధాపి
టియిప్పుడు మనరాజ్యభంగమునకు కారాకురాలుగానున్నది,
సింజిట్టి యాడుచుకొనిరాఁగలవా ?

త॥ మహాప్రభూ ! మహాప్రసాదము, వాములఁదినెడిస్వాము
లకుఁ బచ్చిగడ్డి ఫలాహారమా, అనునట్లు నాకాపెయెంత
విపేషునైనను దేగుండు॥

హూహుండు॥ దేవీ ! ఎట్టిమామోహాయంబులచే నాపెనునె
చ్చెదవో చెప్పుము ? ॥

దేనా వినుండు. అశ్రద్ధలోకులచెంతఁజేరి మోక్షమున్నదని
యు, యజ్ఞగులఁజేయునలయుననియు, శాస్త్రపురాణాదులు
ప్రమాణంబులనియు, నేమేమోబోధించుచుండును. అట్టి

యోమోను గట్టితెచ్చి చూపుమాపెనచు. ముఖ్యు షామోమా
టలసమ్మ గుండుటకు లోకులకు నేరుజేసెడి బోధపనులు॥

సీ॥ ధర్మశాస్త్రక్షమా * ధర్మములదబ్బరి
మోక్షించెనెడిమాట * మొదలెల్లదు
శ్రుతివూకడసలె స * మృత్యుదేయజాలదు
సాధ్యముంజెలుప శాస్త్రములుబుట్ట
జన్మంబులనుడేయ * స్వగంబులుసున్న
నయమాగఁనునను బు * న్యముహుళిక్
నాయజ్యమనుమాట * సర్వశూన్యము స
దాచారిముచున్న * డనుటకల్లు

గీ॥ యన్నియునువట్టివేయని * యరసి తెల్పి
నెత్తిపెగొట్టిశిక్షను * నేను తెచ్చి
గమణమీపనియుగదాసు * రాలిజేతు
విష్ణుభక్తి నయినగాని * వెఱపులేక॥

ప॥ ఇల్లుపలికి యానాస్తికితయత ఘోరమాంబున నెడలి సమయం
బువెచి॥

మంజరి॥ అపుడసాక్షాత్తశ్రద్ధనుగైకొని * యానాస్తికతాదేవి
కపటంబునబిగియంగఁగట్టి యెటు * గదలనక బల్గిరి
కనులజలమ్ములుకాల్యలుగట్టిగ * గాసిలియొప్పుమగుగంజ
కనులుమూసియతివేగముతో నా * కాశంబున గొగిపోగడ
అతిరాద్రంబునవిష్ణుభక్తిని * ధ్యాదృష్టిచేసెనుమాగిక
క్షీకదాశ్రద్ధచుబొరవై చింబులు * డెరెను బాండునొకరినొకరి॥

ప॥ అంతనావిష్ణుభక్తి నుహాదేవియొద్దఁగాగైకొనినెచ్చి బుఱుదెచ్చి

కాపాడి వంతగుందుశాసన ధైర్యంబుగఱపి శ్రద్ధతో నిట్లనియె॥

కం॥ తులువమహామోహుని నే

నలగెలుపుమటంచుఁజెప్పి ♦ నామాటగ నీ

పలుకడగాండ్లందెలుపుము

చెలువముగవిచేకుచెంతఁ ♦ జేరుముశ్రద్ధా॥

వ॥ అనిశాలిసి విష్ణుభక్తి పంపగా నాశ్రద్ధవివేకునింజేరి సమస్కరించి
యిట్లనియె॥

నీలాంబరిరాగము--ఆటతాళము.

మనవివినుమా - మజ్జిసియగునుమా !మనవి॥ ॥౧॥ దినకరతే
జయీ దినమునఁకుబ్రతికి - కనుగొంటిమటలమి - మృనఘచారిత్రా
॥=॥ కడుగుప్తయూనాస్తి - కలనన్నబెట్టి - కడగాండ్లిన్ననితెల్పు -
గానేరధీరా ॥మనవి॥ ॥౩॥ వెనుకగావచ్చినా కనులుమూసితన్ను - కొ
నిపోయెచంకన గొనిభూమిగవాణా ॥౪॥ అపుడువిష్ణుభక్తి యార్తనా
దమునని - కృపచేఁన్విడిపించి-గీటడచెదాని ॥మనవి॥ ॥౫॥ తెప్పరిం
చుకొని-యప్పుడానాస్తికిత-తప్పించుకొనిపోయె-తనరాజుకడకు ॥మన॥

వ॥ దేవా, ఆవిష్ణుభక్తి యెట్లనాప్రాణములునిలిపి, తమనన్ని
ధానులనుచుఁ బంపినది, ఇకనాలస్యము చేయక మహామోహా
దులఁ దెగటార్పవలయునని తమతోఁజెప్పమని యాజ్ఞయిచ్చెను.

కం॥ అనియిటులశ్రద్ధచెల్పెను

వినియచ్చెనువంది యావి ♦ వేకుఁడువేగన్

దనపరిజనములతో ని

ట్లనియెన్ నయయుక్తిసంగ ♦ తాలాపములన్॥

వ॥ వింటిరే ? అద్వరాత్ముండు మనమంపిన ధర్ముని బంధించుటయే

గాక శ్రద్ధనుగూడఁ జంపింప యత్నించెఁగదా ' ఇంతియేగాక॥

మంజరి॥ జనకునితమవశముగఁగైకొనిమముఁ ♦ గనసేకుండటసలనా
మనకు నిలుచుటకుఁజొరపీయకయా♦త్మగుశ్రమసలిపసతనా
పరునిబాధనాపుటకుజగతిమన ♦ పాల్గొనుటకుసీసేళక
మఱివారలఁదెగల్పార్చవలయుని♦వృహిన్యపధర్మముగానె॥

గీ॥ కౌరవులనెల్లఁజంపి సం ♦ గ్రామమునను
వసుధనేలంగలెదెయా ♦ పాండునుతులు
బంధువులఁజంపెఁజులెల్లఁ ♦ బాపమనిరె
పాటితగ్గెనెనరికకూ ♦ పమునఁబడిరె॥

వ॥ అనిపలికి ముఖ్యమంత్రియు ననుపమాన సకలవిద్యాబీలాసుండు
ను, సమస్తవస్తుగత గుణదోషవిచారణా కుశాగ్రబుద్ధియునగు
వస్తువిచారునితో నిట్లనియె॥

తోడిరాగము--రూపకము.

ఓవస్తువిచారా ఐనుమిది ॥యోవస్తు॥ ॥౧॥ సమస్తగుణములు
ము రిపుల - సేవకసాధింపజేడి-యాచెఁచును-సీతలెల్లు ॥యోవస్తు॥
॥౨॥ అతిబలుడుమహామోహము - సతినిచకులుస్వోజనులు - ౨౨
నమించినయోధవిరులు - క్షీణినెల్లను - మితిగలచెను - ధృతముగదను
నెటులగెలుత ॥యోవస్తు॥

వ॥ అనిన పస్తువిచారునిట్లనియె. దేవా ! మనకిప్పుడు శత్రువిధ
యవశ్యకర్తవ్యంబు. పశ్చాత్తక్తి మహాపీచియ, ముక్తివిధియ, ఏమా
నతీచ్చిపడగదా, వారివారికి, మనవారికింగల పరిపరిషంబులు
గూడ నుడివెదవినుఁడు. వారిలో సజ్జనులగు క్రోధ, మద, మ
త్సర, పాపఘ్నలను మన క్షమాచేవి పంపింపసోపును, మహా

రథుండగు లోభుని మన సంతోషుడు దెగటార్చును. అతిరథ శ్రేష్ఠుండగు మహానోహుని దమరునా, అధఃరథుండయ్యును న తిమా యికుండగు కాముని నేనును గెలుగవలయును. అందరొ కయెత్తు కాముండొకయెత్తు. అట్లుగెలుచుట దుష్టరమైనను మ నియలువేల్పుగు విష్ణుభక్తి మహాప్రసాదముచే మనకార్యము గ ఛైక్క గలదు. కాముని చాకచక్యము పినుడు॥

101 చంద్రుడుండదీగెలును మి
ళిందంబులు చల్లగాలి ♦ సుందరమగు నెలవులు పూ
న్దేందుమ ఖులచూపు బాణ ♦ మేమనవచ్చున్॥

మఱియు॥

గీ॥ ధనువుచెఱుకుతుంట ♦ తగుతు మ్రోదలునారె
పూశరిములుచంద్ర ♦ ముండునేర్చి
తనకుమేనులేద ♦ తండుగెల్పుజగముల
నెట్టివాడుగెల్పు ♦ సత్సేవాని॥

వ॥ వాని సొకయొకాయముచే గెలుసనలెను. వానికి శ్రీలే ప్రథా నాస్త్రములు, ఆగౌణములఁ జెప్పించుకొనిన చోసతిని సులభము గా గెలువందిగుగాన సతరంధ్రాశ్రయించిన పురుషులు నేనిట్లుబో ధించెదనా. ఓరీ పురుషుడా పసుము॥

మంజరి॥ నెత్తురుగంటలుమాంసపుదిబ్బలు ♦ నెలకుకబో కెలప్రోవు నిస్తైముమగఁగంధపుసాదములు ♦ నీకసహ్యమగుతావు నీలోసతిలోనున్నదిరముకిటె ♦ నిర్మలమగుగొడ్డనమ్మ చాలగనీవేయదియనియెఱిగెను ♦ సరసమ మృదామృ

అనుచువిచారణగటపినెలతెచ్చె ♦ యాబ్రాంతినెసెదలించి
 మనసి పడగుకామునిబరిమాచ్చెద ♦ మహితబోధదేలించి॥

ప॥ అనిపెని తుమాదేవి యిట్లనియె॥

పూరికళ్యాణి--రూపకము.

క్రోధుచుడనుడుఁడె - ఆ - క్రోశముపడలెఁతున్ - సాధుజను
 లసక్రొయలను - బాధించెడిపలుగాకెని ॥క్రోధు॥ ॥౧॥ మఱికనుబా
 మముడిబెట్టిగ . చిటునగి వ్రానుజూపెఁతును - దరిఁగ సెఁ బట్టకురాగ
 దానోహారిక్షయనుచు ॥క్రో॥ ॥౨॥ కిటునుకిత్తి వెటుకననుఁగనాపా
 త్రుడెససిదెలిపెద-చెటుప్పట్ట గనా-వీరానైదంబనివ గడెద ॥క్రో॥

గీ॥ మాంసపాశమ్యహింసలు ♦ మత్సరమను
 క్రోధునెంచినక్షణములో ♦ గూలిచెడుదు
 రెనసెజాతిలబునఁకెగ ♦ యపుడెఁగెల
 శాఖలునునాడినా సునైన ♦ చుండిముసను॥

ప॥ సంతోషుండీట్లనియె - దేవా, నేనాలోఁగుని జయించుటకై లో
 భావిస్తునకుఁజేయు నుపదేశంబు వినుఁడు॥

శా॥ ధీదాఘ్నికంబునుబూనిరా కలిగినం ♦ తేచాలురా నీవిప్రో
 లేదా ? చేకిచ్చునధఃములుజా ♦ లిందేల్చి, వద్దన్నరా
 లేదా ? యప్పుడెసెగొప్పరహమా ? ♦ లీలంజనంబట్టఁగా
 గదా ? శక్తుడవౌదె ? యన్నిటినిగ ♦ ర్మంబేయిడుంగాసనా
 శాధక్మంబేకలింపుమున్నదియెకని ♦ సంతోషునింజేయురా॥

సీ॥ చాలునీపాట్లకీ ♦ వేళనీయన్నంబు
 చాలఁగాబ్రతుకగో ♦ పాలుఁడిడును
 కొంగొనానెంచె ♦ యెల్లవారలుధనం

శ్రీ చిద్విలాస ప్రహ్లాదాభ్యుదయము.

41

బెల్లగొంపోవంగ • నెట్టిగినారే

బంగారుదెబ్బదాక • డిందువారంగనీక

ముందేరుసగుగర్మ • మెందుజనీస

స్వప్నంబుగూర్చుట • కష్టంబుదార్చుట

కష్టంబుదాపనీ • కష్టమేల్లె||

గీ॥ కోరకున్ననురానున్న • గూడివచ్చు

బోవనుండినదాచిన • బోనబావు

నడుచునేటిగిప్రమోదంబు • నందుమోరీ

యాశవిడుపుముగోరినా • ఖ్యంబుదారి||

సీ॥ మిత్తిబెబ్బులినీదు • మెదడువింగొనరింప

గారాడుచున్నది • కదలనీదు

కడియవచ్చెనుబెద్ద • ముదిమిమొసలనొస

తెలుచిహుమ్మనియొక్క • పరిగమ్రొంగె

నిత్రెంబుదరిజేరి • నెటిపిల్లజలగల

గుంపునెత్తుకుదీసి • త్రొమ్మచుండె

చెంగలిందితనేని • దొంగబుద్ధుని

లోతొలుగంగనీక • ముగిచివేయు||

గీ॥ పుడమిబేరానగుంటలో • బడివీవు

విడిచియిలుజేరిహరునంబు • వడయుమింక

నేలదడసెదవిందుని • స్త్రీదులాడు

దుడుసుతనమునుమానవా • దున్నపోత||

ప॥ మతియు నిట్టిభాగవతోక్తియుంగూడ బోధించెన||

సీ॥ కమనీయధూమి భా • గములులేకున్నవే ?

యులగు, సాగత సౌత్రాంతికాదులు వివేకస్థై నికులయెదుట ని
లునంజాలక దేశాంతరగతులైరి. ఆసమయంబున వివేకుండునుఁ
మహామోహుండును పుంఖానుపుంఖంబులుగా భాణంబుల
బ్రయోగించుచుఁ బోరుచుం డిరట్టియెడఁ

ఉ॥ కాదలరామరావణుల ♦ కర్ణము ఫల్గునకర్ణయుద్ధము
గాదలదేవదానవుల ♦ కయ్యమునట్టిది యావివేకి ధా
త్రీదయితుండుమోహుండును ♦ దెంపునఁ బెంపునఁ జేయుయొగ్గము
త్యాదరలీలఁజూడవల ♦ దా ? నరజన్మమునెత్తినందుకున్ ॥

గీ॥ తగువివేక బలము ♦ తనబలంబునుగూల్చు
విష్ణుభక్తియిడిన ♦ విద్యవలన
మోహరమునఁదాగె ♦ మోహుఁడెచ్చోటనో
చెడ్డనడతయున్నఁ ♦ జేటుగాదె ? ॥

అంత॥

మంజరి॥ మహావీరసంప్రహారిముసస ♦ మృహామోహులుగూర్చున్
విహారములుడిగిప్రహారిములఁబడి ♦ పిగితప్రాణులుగాగన్
మనోమహీపతిఘనాశసింహాల్ ♦ అనూభవులగతివినుచున్
అనూసతరమగుమనోవేదనం ♦ బునకమిగులవిలసింపెన్ ॥

ఫీలురాగము--ఆటతాళము.

అయ్యోదై నమయంతో యూపదబట్టితి - వహాహనిస్సేమం
దును ॥౧॥ కన్నులెన్నోగల్గి గాంచుచుండెడినాదు - కన్నులడచిగ్రు
డ్డి గాజేయదలచితివే ॥౨॥ సంతోగల్గినభాగ్య శాలిసనుశోనునాదు -
సంతోషమునునీట నెంతలోగలిపితివి ॥౩॥ సుతులదలచుకొనియే డ్డు
టకానాప్రాణముల - వెతక్కికొనిపోక విడచిపోతివక్కా ॥

ఉ॥ పోతిరెనిన్నిటందిగిచి ♦ పుత్రకులారమఱొందుచోటికి

హృదయమును గలది ✱ పంచువారి
ముద్దుమూటఁగొట్టి ✱ ముచ్చటఁజేసివారి
మరువది లఁడెయ్యెట్టి - మనుజులైన

వైరాగ్యుఁడు॥ తండ్రి ' శిశువు మహావంబు బోధించుచున్నది, దాని
విరులెత్తినది పురుషుఁడు కలుఁగఁగిలమ. అఁగఁగము॥

గీ॥ దా - దా - దా - దా - దా - దా ✱ మునుపు కించు
కాకున నదనుకొనఁగలదు ✱ కాకిగాను
నామతినియొద్దఁగలచును ✱ సుగమముగా
యెడటివారిలఁజూపు ✱ నేర్పుచున్నది॥

వ॥ మనెగావహలాహ-అనియ్య వానిగావహలాహలాహిని పలుకుచున్నది
డగలచు॥

శ్లోక పాదాదు ము-అని తాదాసము-

నీల బొలుది మున్నెడ ॥ మనః ॥ అది మున్నెడ మున్నెడ
నలిపివేసెక - ప్రొలలఁగఁబని - పొలలలలలల ॥ అది మున్నెడ
నుదావసి యిం చెడి నేళిక - బొలుది మున్నెడ ॥ అది మున్నెడ ॥

వైరాగ్యుఁడు. వ॥ తండ్రి సుపు వేళ్ళిచ్చాని పరిణామమునై, అది మున్నెడ
ననేమి ? గుసారిచూచుననేమి ? మునుగావహలాహలాహిని ॥ అది మున్నెడ
ననేమి ? అప్పుడు మున్నెడ మున్నెడ - పది ? మున్నెడ॥

గీ॥ నాదయానుకొంటున్నది సరి ✱ పొలిగినది
పుట్టిదిచ్చినది మున్నెడ ✱ మున్నెడ మున్నెడ
మొదలున తియుబొలుచు ✱ మున్నెడ మున్నెడ
బడిచింపచున్నమున్నెడ ✱ మున్నెడ మున్నెడ ॥

దిర్ఘానురాగము-అని తాదాసము.

స్థమిపంబంధు జెన్నెడికెన ॥ నేమి కేదె మున్నెడ మున్నెడ - మున్నెడ

ద్వితీజనిముద్గిచ్చు నిరంజనంబునగాంచినుఖంబుకెందునగా॥

ఇంతియగాక॥

గీ॥ పాపకర్మలపై నిన్ను ♦ బాధబెట్టి
చచ్చి నట్టనుతులపై వి ♦ చారిమేల
నికసుఖంబుబ్బవారి జో ♦ లెత్తకున్న
శాంతమునుబూనుమింకనైన ♦ స్వాంతరాజి॥

మనోమహా —

మంజరీ॥ ఆలిబిడ్డలనునందరిఁగోల్పడి ♦ హాయిగనేనెట్లుందున్
చాలగలిగిన నాకేక ♦ శాంతియేపగిదిఁగలుఁగున్
దరియవచ్చినావగపుమాన్పియో ♦ దార్చువారెవరుగలగు ?
కొఱమాలినమోఁసుగనంగడిననున్ ♦ గూర్చిపలుకువారెవరు ?

వైరా॥ అయ్యయో. సేనట్లునుకొనఁదగదు. నిన్ను దేశములపాలుచే
యించి యలయించెడి యాసిపుత్రులు చచ్చిరికాని, ని
నుదిరుగనీక సుఖపెట్టును నీపట్టిభాగ్యయగు నీసృష్టియు
జ్యేష్ఠపుత్రుడగు వివేకుఁడునా మిత్రయు మేమందరిముంగిల
ము. నీవు మమ్ముసందరిని పుట్టినతోడనే విడిచితివి. సుకొక
వేళ మఱల దుఃఖముబొందెనేని నన్నదలచినమాత్రముననే
యడంగును. చికిత్సాపారంధరును సుఖకారకులయ్యెదరు,
మఱియు గృహస్థుండెప్పుడును తనయాత్రమపెట్టిన పాపల
గూడదు. గావున నేనుకెప్పిసెట్లుండె,

చ॥ శమ దమ హర్షముఖ్యబుధ ♦ సంతతతోడ నిన్వృత్తిపత్తితో
యమనియమాదిమంత్రిని చ ♦ యలయలతోడలనీక క్షుణ్ణుడొ
శ్రమమొకయింతలెకుపని ♦ పత్తితోడ వివేకు యాపగా
జ్యమునను నిల్చుమయ్యవిను ♦ మయ్యచిదాత్మసదాభజింపుమా॥

వ తంత్రి నీపున్యన్ధఃకవై శివి గాన రాజ్యము వివేకున కప్పగించి
కుశీయు నేకాగ్రతంబున నివృత్తితో సుఖంబుగఁ గడలకుండుము
నవ్వుచుచుచే॥

వ ఒకఁడై సర్వవికారవిన్యసఁడునై ♦ యుచ్ఛ్వాసేవ్రండు నీ
పికతోచ్చాలనశృత్తి శ్లేషకతుఁడై ♦ విచ్ఛాయఁడై యుండె నీ
వికనగచాలనమొంకున్న హాసం ♦ బెంతేనియుం లేనిస
న్ముకురఁబ యుచుఁజంఁగెనుండునం ♦ పూర్ణప్రభావెల్లెడు॥

వ గా॥ వ॥ వత్సా ! వైరాగ్యా ! నిన్నెన్నిచోజలకుఁజూచినీ నీపుచె
ప్పనవరాని జేమే, మిమ్మెప్పుడునుఁ దలఁచుకొనుటయైతలేదు, నీ
రాజ్యామృతంబు నేమాఖాన్ని జుగ్గలెఱుగ నీపుచెప్పింపచేసెదననియె

వ ఇట్లు వైరాగ్యండు ప మోహహాగాను ను గడలకుండు నట్లొడం
బించి వివేకునతోవిన్నపించిన నావివేకుండంత లెవభార్యయగు మ
త్రజేనినిగప్పించి యీ మోహోన్మిల్లినెనె॥

వ వనితా ! మోహానభిచిత్తి ♦ ని వాయుగాస్వాగ్నేనుత్తై యుండె
నిపునిగుంధంబులనగాఁగోయగగు న ♦ స్వాత్మండుజన్మించు గా
పుననేనియొకనేని పగాయుపనిస ♦ పూర్ణస్వరసంగుఁడెద
నినుఁబ్రోతెఱిం దెగమోక-దాని వినుదన ♦ నిశ్చేషప్రేక్షణ ॥

ననఁగొంకింపదున ♦ సహ్యంశక
కోపగింపకలయింపదున ♦ సుమనంశక
నీపుచెప్పక కడలక ♦ నిరవియులను
మొట్ట నవ్వునవ్వునెట్టి ♦ పొదుటనాకు॥

ః ఇ' మోహానిపుబంధముఁ బోనెనున ♦ సర్వదాబంధనం॥

ః జగ॥ పోయనిపుబంధముఁ బోనెనున ♦ సర్వభక్తియొంది

సలలితసాననభూతయానాపని ♦ పద్మేవినిరిప్పించి
 యావః నియాననానాలశాంతిశ్రద్ధల ♦ ననకూలలఁగానించె
 క్రమమగనాదేవికివివేకునను ♦ ఘటనగలుఁగఁజేయించె ॥

ప॥ అంతఁ గొన్నిదిశంబుల కావిష్టుభక్తి విహారేవి, పనేనుని మఱి
 యు గొప్పింపఁగను నుపనిపద్మేవిని వెంటఁబెట్టుకొని నీవునియొద్ద
 కరిగి యుపనిపద్మేవితో నిల్లనియె॥

విష్టుభక్తి॥ ప॥ జేవీ ' పుష్కరిన్వరూపుండగు నీజీవుండు తనస్వరూ
 పమున దానెయింగిక భ్రాతుడై యున్నాఁడు, కావున నీతనికిఁ
 దత్వమాభిషేకించి తనవెఱుఁగునట్లు జేయుము అనిన నుపనిపద్మేవి
 జీవునితో నిల్లనియె॥

క॥ జీనా ! యామర్మాంగల
 సావాసమువేతనుపని ♦ పద్మేవిని
 న్నివ్రమరిచితివి గావున
 నీపేరనువచ్చినారి ♦ మెత్తిగించుటకై ।

ప॥ అనిచ జీవునిట్లునియె, తల్ల ! నవ స్కారము. నేనునిన్నెప్పుడు జూ
 చుచిని? ఇన్నాళ్లనుండియు నెక్కడనుండివి ? చెప్పుము ? ॥

ఉపనిషత్తు॥ ప॥ తండ్రీ ! నీవునున్న ద్వాపరాంతమునరకు విడువఁ
 దే యుండితివి. పిమ్మట కామక్రోధాదులు దస్సంగల్యముచే ;
 న్నుఁ గనుఁగొనఁజెట్టితివి. మహామోహుని శ్రోత్యాహముగలన
 న్నెందరెందరో యెన్నెన్నిబాధతో బట్టి, అన్వతాంత మెత్తి
 గించెన. పనుము

హింసాస్తానితోడి-అంతాశః.

వసుధావరణ - బాధలవినుమా ॥ పను॥ అనన్యశముగనమ్ము

శలయించిరెందనో ||వసు|| 1౧|| దేశకూన్యములగు-దేవాలయముల-
భానముదెలియక - పామరమత్తుతై ||వసు|| ౧౨|| పసులనొడ్డలో - బ
సూమరములలో - నిసున్నైననారునా - హృదయమెందునో ||వసు||
౧౩|| తత్వమునెఱుగక - తప్పుడధఃముల్లి - సత్వమువిడనాడి - జా
లిదేలియెను ||వసు||

వ|| నేనిట్లు బాధలనెంది నిజముననుచు నుగా విద్యాస్వరూపిణుని
గు కొందరు సుందరులు గానపింప వారైన నానిజమెఱుంగకుం
దురా ! యని వారలవరిజేరి నేనిట్లంటిని సోదగులారా ! ||
ఒక్కడై రెండవవాఁడులేని పరమేశ్వరుని మీరెఱుంగుదురా ?

వ|| అనియుట్లు నేనుగఁగా వారెఱుంగుచుండుటయేగాక కోపించుదు,
శాగన్నమాటల వినుము||

శ్రీ|| కర్తయొక్కఁడు భో ♦ క్తిమతొక్కఁడనొస్సన్య
మలవడదనితెల్పె ♦ యజ్ఞవిద్య
యొక్కఁడగునగుండు వే ♦ తొక్కఁగుసర్వమునెందు
మాటిబాయడనియె మీ ♦ మాంసవిద్య
సత్కర్మమేముక్తి ♦ సాధనంబొత్మ వి
జ్ఞానంబుకాదనె ♦ గర్మవిద్య
పరమాంబునైతి ♦ ధ్వజపీఠములు నిమి
త్తంబీశ్వరుండనె ♦ దర్శివిద్య||

శ్రీ|| ఆత్మమందైవతమాక్రియ ♦ మనియెఱుంగక
నామతనువెల్లభిన్న భి ♦ భ్నములుజేసి
పరమాంబుత్తైగవి పెండ్లకల్ ♦ తిరిముచ్చి
పలిపిసర్వవిష్టగణలఁ ♦ గలుపెవకెమ్మ||